ANUL II. No. 7. IULIE 1933

Viața Basarabiei

REVISTĂ LUNARĂ

Editată de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc"

Director PAN. HALIPPA

Priveliști basarabene.
Conacul Cara-Vasile, — Cahul.

SUMARUL:

Redacția și Administrația: Chișinău, str. Alexandru cel Bun No. 85.

Asociația Culturală „CUVÂNT MOLDOVENESC„

Recunoscută persoană juridică prin sentința Tribunalului Lăpușna S. I.

Scopul Asociației:

ART. 1. din statut: Se înființează cu sediul în Chișinău și pe timp nelimitat, o asociație pentru crearea, ajutorarea și susținerea faptelor de cultură națională și educație cetățenească cu denumirea „Cuvânt Moldovenesc".

ART 2. Ea va ajuta populația din Basarabia în scop de-a progresa pe calea culturei naționale, educației cetățenești și în domeniul economic, încurajând-o și sprijinind-o în toate începuturile bune.

Președinte, PAN. HALIPPA

Abonamentul: 120 lei pe an; pentru autorități, lei 500

COLABORATORII REVISTEI:

Alexandrescu C., — Ceslav Ambrajevici, — Antohi Panait, — Balan St., — Bogos D., — Boldur Alexandru, profesor universitar, — Bulat Toma, profesor universitar, — Bulat Ștefan, — Bărlădeanul A., — Cazacu Aurel, — Cernăianu Const. D-r., — Ciobanu Ștefan, membru al Acad. Române, — Al. David, — Constantinescu-Iași Petre profesor universitar, — Crihan Anton, — Cujbă Sergiu, — Cuzminschi Pavel, — Carcaș Agricola, — Ciachir Mihail, — Dunăreanu N., — Dumitrașcu Ion — Friptu Iulian, — Gala Galaction, — Ghenzul Vasile, — Gheorghian Petre, — Georgescu-Vrancea Const — Halippa Pantelimon, — Haneș Petre, — Harea V., — Miron C. Holban, — Haneș V., — Iacobescu Th., — Iov D., — Ioncu T., Ispir Mircea, — Lutcan Anton, — Macovei Ioan, — Madan Gh., — Mitchevici Iuliu, — Marian Liviu, — Munteanu Donar, — Marchetti H., — Negrescu Ioan, — Nastase Gheorghe, conferențiar universitar, — Niculiță N. I., — Obreja-Iași G., — Pelivan Ion, — Popovschi N., — Porucic T., — Popescu C., — Rașcu Gh., prof., — Smochină Nichita, — Stoica Cezar, — Spătaru N., — Sargețiu O., — P. V. Stefănucă, — Știrbăț L., — Terziman Al. — Tudor Iorgu — Teodorescu Const., avocat, — Vitt. Popa, — Ușurelul Al., — Usinevici Șt Dr., — Vasiliu Hasnaș Elena, — Vicol Teodor, D-r, — Vrabie Grigore, — Zaborovschi I., — Știrbu T. A.

APEL

Către abonaţii revistei „Viaţa Basarabiei"

Facem apel încă odată, către domnii abonaţi pentru plata abonamentului la revista „Viaţa Basarabiei" pe anul trecut 1932 şi pentru prima ½ a anului 1933.

Pe cei cari nu ne vor trimite abonamentul datorat îi anunţăm că nu le vom mai putea trimite revista, rămânând ca domniile lor să ne plătească numai banii datoraţi până în prezent.

Iar cei cari au achitat abonamentul şi nu primesc revista, rugăm a ne comunica urgent acest lucru şi adresa exactă, arătând şi of. poştal.

ADMINISTRAŢIA

ANUL II. No. 7 IULIE 1933.

Viaţa Basarabiei

REVISTA LUNARĂ

Editată de Asociaţia culturală „Cuvânt Moldovenesc"

DIRECTOR: PAN. HALIPPA

Biserica din Brătuleni.

Sorţii m'au trimis să prezidez alegeri comunale în satele Seliştea-veche şi Bolduréşti. In drum spre Ungheni, la înapoere am poposit în Brătuleni, unde obişnuinţa mi-a îndreptat paşii către biserica satului: o veche biserică cu temelie de zid scundă, pe care contraforturi solide o impiedecă să se prăbuşească, strângându-i laolaltă crăpăturile ameninţătoare.

Nimic deosebit din punct de vedere arhitectural. Singurele elemente impresionante sunt vechimea zidurilor şi o catapeteazmă de lemn sculptat cu pictură veche dela începutul veacului trecut.

Am cercetat însă, cu pietate, informaţiunile vechi pe care le ascunde asupra satului, bisericuţa bătrână. Prin inscripţii, pietrele funerare, însemnările pe file de ceaslov, bisericile din mijlocul vechilor sate moldoveneşti, sunt păstrătoarele amintirilor şi tradiţiilor locale.

Deasupra uşei dela intrare, pe dinăuntru se găseşte următoarea inscripţie:

„La anul 1809 acest s[vânt] lăcaş esti săvârşit cu toată podoaba de dumnealui spătar Vasile Coroiu, iubitul meu părinte şi la anul 1849 s'au meremetisit de robul lui Dumnezeu Vasile Coroiu şi rog şi pre urmaşii miei să urmeze mie pentru acest s. lăcaş şi vor avè cerească plată."

Am cercetat foile cărţilor bisericeşti şi am găsit următoarele însemnări:

1. Pe o evanghelie tipărită la „*Sibii*" în 1806:

„Această sfântă carte, ce să numeşte evanghelie iaste dreaptă a dumisali Vasilie Coroiu, biv vel paharnic, pe carea o au afierosit şi o au dăruit la bisărica din satul dumisale Brătulenii, ce iaste în ţinut Iaşului, la carea să prăznuiaşte hramul sfântului Nicolae, ca în veci să fie şi să rămâe acolo nestrămutată spre a dumisali şi a tot neamului dumisale veacnică pomenire, carea s'au cumpărat cu patruzăci şi doi lei, bani turceşti, de mine cel mai gios numit şi iscălit la leat 1817, fevruar 22, iar care s'ar ispiti să o înstrăineze şi să o furi dela această bisărică să fie supt blestemul tuturor sfinţilor dela ceale şapte soboară.

eu Sofroni, arhimandritul Râşcăi

2. Pe un „*Apostol*“ tipărit la Blaj în 1814 acelaş arhimandrit dela mănăstirea din ţinutul Sucevei, face la aceiaşi dată o însemnare identică. Numai preţul de „*douăzăci şi şapte lei*“ diferă.

Pe coperta aceluiaş „*Apostol*“ stă scris:

„*Această sfântă carti este a sfintii bisărici din satul Brătuleni, ţinutul Orheiului, ocolu Branişţii. 1822, ghenar 12 zile*“.

Dela 1817 până la 1822 numirea ţinutului se schimbase. Brătulenii nu mai erau în ţinutul Iaşului — nume evocător, — ci în ţinutul Orheiului.

3. Pe un ohtoih bucureştean din 1792; pe copertă:

„*Acestu Octoih iaste a satului Brătulănilor şi l-amu legat cu dascalul Teodoru ot satul Nesporenii la anul dela Hristos 1821, noemvrii 12 zile*“.

4. Pe un Penticostar tipărit la Bucureşti la anul 7191 (1783).

„Această carti este a sfintei bisărici din satul Brătuleni. Cini s'ar ispiti să o furi să fii blăstămat de sfinţii apostoli şi di maică curată şi pururе fecioară. Amin, amin, amin şi iar robul lui Dumnezeu am scris, cel fără numi în lumi, cari mână va putrezi. 1821, mai 3“.

5. Trec anii. Mâna fiului ctitorului aşterne şi ea pe foile unei evanghelii tipărită în 1821 la Neamţ următoarele:

„*Anul 1832, luna Aprilie 12 zile. Această sfântă evanghelie este cumpărată di robul lui Dumnezeu Vasile Coroiu stolnic, fiiul marelui spatariu Vasilii Coroiu, întru a doa vinire a me din Moldova la Băsarabia, la moşiia me Brătulenii, ţinutului Chişi-*

nău, cari sfântă evanghelie am otirosit-o la sfântul lăcaş din pomenitul satu, undi să prăznueşti hramul sfântului ierarh Neculai şi oricine va îndrăzni a o lua sau a răpi dila bisărică să fii blăstămat di stinţii părinţi şi di mântuitoriul nostru Isus şi di precurata lui maică.

Dvoraninul pomecic Vasilii Coroiu".

Pe cartea cea mai veche din biserică, un Anthologhion tipărit la Bucureşti în 1767 n'am găsit nici o însemnare.

In sfârşit mai transcriu două însemnări, una cu caracter astronomic — semnalează o eclipsă totală de soare şi alta cu caracter sismic, fixând întinderea vestitului cutremur de pământ dela 1821.

Iată-le :

6. Pe un Molitfenic, căruia nu-i pot preciza data :

„Să să ştii de când au perit soarile la 1816 noemvrie, în zilele pre Innălţatului înpăratului Alicsandru Pavlovici".

7. Pe un Catavasier, iarăşi fără dată :

„Să se ştii de când s'au cutremurat pământul, anul 1821, ianuarie în 29 zile la 9 şi giumatate ceasuri din noapte, fiind noi la utrenie, după: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu" şi să prăznueşte întru ace zi aducerea moaştelor sfântului mucenic Ignatie, de Dumnezeu purtatului.

ierei Gavril Gheorghiu" [1]).

Semnalez această ultimă însemnare întrucât cutremurul din 1821 pare a nu fi cunoscut specialiştilor care s'au ocupat cu această chestiune [2]).

Acum câteva date sumare asupra ctitorilor: Ne este cunoscut testamentul spătarului Vasile Coroiu [3]) cu data de 1813, dechemvrie 16. Prin el Vasile Coroiu şi cu Ilinca „soţia dumisali", aflându se *„în vârstă de bătrâneţe" şi fiindu ne noă piste putinţă de a ne strămută cu sidere din lăcasul nostru şi din odihna noastră, li-am deosăbit acestor fii parti din averea noa-*

[1]) Cuvântul Gheorghiu cu descifrare îndoelnică.

[2]) Vez. Rădulescu Al. N. *Cutremurele din Moldova de sud.* în Milcovia, anul I. vol. II.

[3]) V. L. T. Boga. *Documente basarabene,* III, Chişinău, Tip. eparhială „Cartea Românească. 1922, p 28.

stră mişcătoare şi nemişcătoare în ţigani şi moşii ce avem din a stânga Prutului în Rosie, care aceşti fii ai noştri sânt adevăraţi supuşi a împărăţiei Rosiei". Şi în adevăr, păstrând averea ramasă în Moldova pentru unul din fii Ioniţă, împarte cealaltă avere între ceilalţi patru copii, doi băeţi şi două fete şi anume Vasile, Gheorghe, Zmaranda şi Profira.

Satul Brătuleni îl împarte în două jumătăţi şi anume partea din sus cu iazul cel mare şi cu moară cu două petre îl lasă lui Vasile, iar partea din jos lui Gheorghe.

Ctitori cucernici, bătrânii soţi prin însîşi testamentul se îngrijesc de ctitoria lor: *„Iar pentru biserica ce este făcută de noi cu zidire de piatră în mijlocul satului Brătulenii, îndătorim pe amândoi fii noştri Vasâli şi Ghiorghie, ca sâ-i poarte de griji pentru toate cele ce să cuvinu. Şi asămini îndatorire le lăsăm fiilor noştri acestora ca să lase şi ei cătră moştenitorii lor".*

Copii Vasile şi Gheorghe erau minori în 1813 aşa că prin acelaş testament li se instituie epitropi pe Manolache Calmuţchi şi pe Neculai Cerchez biv căpitan de lefegii.

Coroeştii nu-şi pot însă păstra moşia părintească din Basarabia. Gheorghe, pare a fi murit de timpuriu, lăsând parte din moşii fratelui său Vasile, parte surorei sale Smaranda căsătorită Varlam.

Vasile Coroiu, împrumutându-se cu 14.500 ruble argint în 1847, nu poate plăti datoria la scadenţă şi i se vinde moşia la licitaţie la 21 Octombrie 1854, când se adjudecă asupra cumpărătorului Dimitrie Ion Bantaş. In actul de adjudecare se menţionează că: „în satul Brătuleni se află biserica parohială Sfântul Neculai cu un singur pristol, din vălătuci cu temelie de piatră, cu o clopotniţă deosebită de lemn, împrejmuită cu un gard de scânduri".

Dimitrie Bantaş era căsătorit cu Anastasia Vasilievna Bantaş, care moare la 29 Martie 1859. Dimitrie Bantaş moare şi el la 11 Aprilie 1879. Rămân în urma lor trei copii şi anume: Gheorghe, Elena şi Smaranda, aceasta din urmă căsătorită Casso. Impărţindu-şi între ei averea rămasă dela ambii părinţi, la 9 Mai 1882, moşia Brătuleni este atribuită lui Gheorghe Bantaş. Acesta, şase ani mai târziu o face danie la 9 Februarie surorei sale Smaranda Casso. Aceasta însă nu o poate păstra... O serie de

acte de vânzare începând din anul 1900 fac ca pământul Brătulenilor să ajungă în mâinile ţăranilor moldoveni din Boldureşti, fie prin intermediul lui Mihail Feodor Surucean şi Ecaterina Surucean, cari după ce cumpără o porţiune din moşie, o revând Băncei ţărăneşti, care şi aceasta la rândul ei o transmite sătenilor.[1])

Biserica din Boldureşti zidită prin credinţa boerului moldovan Vasile Coroiu este în mijlocul satului amintirea vie a vremilor de dinainte de răpirea Basarabiei. Prutul nu era hotar la marginea satului pe vremea când a fost sfinţită... Zidurile s'au părăginit, îmbătrânite, sub stăpânire străină, fraţii despărţiţi de pe ambele maluri se întâlnesc astăzi liber în zile de sărbătoare. Se cade dar ca sătenii din Brătuleni să se lepede de gândul pângăritor şi trufaş al dărîmărei ei, spre a zidi alta mai nouă şi mai încăpătoare. Ar dărîma cea mai veche şi mai frumoasă amintire a satului.

A. V. Sava

DIMINEAŢA.

S'a deşteptat din somn grădina
Zâmbind cu florile-i cochete,
Dar văile sunt încă pline
De lungi şuviţe violete.

Şi lumea parcă fermecată
De-atâta cer senin ce plouă
Peste copaci, petale blonde,
Se'mbracă'n purpură şi rouă.

La răsărit un strop de sânge
Tivit cu panglică de aur,
Incremeneşte'n aşteptarea
A totfrumosului balaur.

Mă înfior de rugăciunea
Tăcut-a spicelor din zare
Şi'ngenunchez purtând în suflet
Lumina sfintelor altare.

SERGIU SARBU
Soroca

---

[1]) Datele sunt extrase din dosarul nr. 583/1882 al arhivei notariale din Chişinău şi din registrul de proprietăţi al trib. Lăpuşna. Condicile II şi VI

Corabia Aeriană.

de **M. Lermontov.**

Pe albastrele valuri, când stele
Lucesc în azurul cel sfânt,
Corabia drumuri rebele
Străbate cu pânzele'n vânt.

Nu tremură înalte catarguri
Şi şarturi în vânt nu mugesc;
Doar mute spre vastele larguri
Mari tunuri de schijă privesc.

Şi nu-i Căpitan pe covertă,
Şi nu-s marinarii pe ea;
Nisipul, ori stânca inertă,
Să-i steie în drum n'ar putea.

Pe această pustie de mare,
E-un ostrov de sumbru granit;
Acolo-i mormântul în care
Un mare 'mpărat e-adormit.

Il puseră fără paradă
Duşmanii!.. Pe jilav mormânt
Turnară pietroaie grămadă
Să-l ţie pe veci în pământ.

In vremurile când se 'mplineşte
Din clipele morţii un an,
Spre malul de piatră pluteşte
Fantoma de vas diafan.

Atunci se trezeşte-adormitul
Şi-afară grăbeşte apoi;
Tricornul se vede, slăvitul,
Şi surul veşmânt de război.

O mână la piept şi-o aşează,
Trist capul şi-l pleacă spre piept,
Şi'n timp ce la cârmă veghează,
Fantoma-şi ia zborul ei drept.

Se duce spre Franţa în care
Mărire şi tron a lăsat,
Şi fiul, a vieţei lui floare,
Şi garda ce nu l'a trădat.

Pământul natal când străvede
Pieziş prin zăbranicul orb,
Al inimei mers se repede
Şi ochi de jăratec îl sorb.

Se caţără fără de teamă
In sus pe sălbatecul mal,
Pe fraţii de arme şi-i cheamă
Şi strigă mereu: „Mareşal!..“

Soldaţii cu bărbi şi musteaţă
In şes lângă Elba'n veci dorm,
In Rusia plină de ghiaţă,
Ori colo'n pustiul enorm.

N'aud Mareşalii chemarea,
Căci unii pieriră'n război,
Iar alţii gustară trădarea
Şi spada-şi vândură apoi.

Lovind cu piciorul în stâncă,
Nervos, înainte-napoi
Se plimbă în linişte - adâncă
Şi iarăşi îi cheamă apoi.

Copilul şi-l strigă pe nume, —
Un sprijin în viaţă şi lui!...
Ii dă jumătate din lume,
Dar Franţa n'o dă nimănui.

In floarea puterei se stinse
Şi singurul fiu de 'mpărat...
L'aşteaptă cu doruri aprinse, —
Ci'n noapte el stă izolat!

Suspină lung până ce'n zare
Luceşte al zorilor val;
Se'nşiruie lacrimi amare
Ce cad peste umedul mal.

Domol se dă jos de pe stâncă
Şi capul plecându-şi apoi,
Pătruns de durere adâncă,
In ostrov se'ntoarce'napoi.

Trad. **Mihail I. Pricopie**
Tighina

BASM.

Priveşte cum pe mal se'nşiră
Răchiţi săpate'ncet de ploi,
Pe coaja lor deacum sbârcită
Cresc alte ramuri, crude, moi,

Şi ridicându-şi peste unde
Arcada lor triumfătoare,
Intind pe luciul fără margini
Beteli de fir tremurătoare.

Iar în adâncul clar şi proaspăt
Ca'ntr'o oglindă de cristal
Se frânge chipul tău de înger,
Frumos, cu zâmbet matinal.

Ş'aşa cum stau şi sorb cu ochii
Conturul formelor întregi,
In suflet vesel se adună
Seninul razelor pribegi.

Şi îmbătat de-atâta farmec
Ce'n flăcări argintii se scaldă
Incep să tremur fără voie
Ca umbra ta din unda caldă.

SERGIU SARBU

Omul şi dracul.

Două făpturi omeneşti şedeau de vorbă la capătul unei punţi: un ţăran şi dracul.

— Vericule, zise ţăranul, hai să ne facem fraţi!

— Bucuros! răspunse dracul.

Omul sări în cârca necuratului şi porniră pe puntea îngustă, care sălta deasupra cumplitului puhoi.

La mijloc, dracul se opri şi începu să se gudure. Ţăranului i se făcuse părul măciucă.

— Da'ce-ţi vine, frăţioare? se tângui el.

— Să mai stăm de vorbă!

— Tocmai aici te găsi? Om vorbi la mal...

— Da'de ce la mal şi nu aici? rânji diavolul.

— Mă, tu ai aflat de zicătoarea: „Fă-te frate cu dracul până treci puntea" şi-ai umblat să mă păcăleşti. Da'vorba asta o ştie şi dracul, nu numai oamenii. Aşa dar, eu mă oprii aici să te'ntreb: „Rămâi frate cu mine şi după ce trecem puntea, — ori nu"? „Dacă nu, am să te ţin aici, băiatule, şi am să te joc, până ce te voi hotărî!"

Şi unde se porni necuratul pe-o sârbă şi-o bătută, de i se cutremura bietului om măruntaiele, iar puntea sălta fermecată, gata — gata să se prăvălească în puhoi, cu îndoita ei povară: jumătate-om şi jumătate-drac.

Ţăranul n'avu încotro şi se legă să fie frate celui blestemat întreaga viaţă. Şi aşa a fost şi vai de capul lui a fost! Prin câte ispite şi necazuri l-a purtat încornoratul, la câte fapte rele l'a îndemnat şi cât i-a fost dat bietului rumân să treagă, numai el şi Cel de Sus ştie.

Viaţa lui n'a mai fost viaţă, iar când şi-a închis ochii nici un înger n'a venit să-i lase pleoapa, ci numai dimoni mici cu limba scoasă şi tartori bătrân, cu gura ştirbă,

A murit încărcat de păcate şi a ajuns în fundul iadului, lăsând în urma lui o învăţătură:

— Să nu te faci frate cu dracul nici când vei avea o punte de trecut!

— Mai bine ocoleşte nevoia or stâmpăr'o numai pe jumătate, dar frate cu dracul să nu te faci!...

Victor Eftimiu

Motive moldoveneşti în creaţia poetică a lui A. S. Puşchin.

V. MIŞCAREA DELA 1821 DIN PRINCIPATE ŞI A. S. PUŞCHIN

Un fapt însemnat din viaţa şi opera lui A. S. Puşchin îl constituie revoluţia dela 1821, desfăşurată în principatele noastre, datorită mişcărei „eteriste".

A. S. Puşchin cântăreţ al libertăţii, nu vedea decât cu ochi buni această mişcare — cum o numeşte el — pentru libertatea Greciei.

De la început şi până la sfârşitul acestei mişcări, A. Puşchin a fost cuprins de acelaş interes şi entuziasm neschimbat în atitudinea sa, chiar atunci când revoltaţii dădeau semne vădite că nu merită atenţia ce li se arătase dela început în cercurile Europei civilizate.

Numai aici, din Basarabia, A. S. Puşchin a putut fi martor al întâmplărilor de peste Prut.

In această privinţă, el este aproape singurul dintre contemporanii săi ruşi, care a cunoscut această revoluţie în toate fazele ei.

Intr'o scrisoare către generalul Raevsky, prietenul său, îl pune la curent — cu destulă conştiinţă a faptului — de felul cum se desfăşoară această mişcare [1].

Contrar atitudinei nepăsătoare — aproape ostilă, pe care o arătase generalul rusesc faţă de mişcarea eteristă [2]) — Ţarul dăduse în această privinţă cele mai drastice ordine urmate de pedepse.

Astfel, dintr'un comunicat „Ucaz" al Ţarului, aflăm:

a) Al. Ipsilante e îndepărtat din serviciul Impărăţiei ruseşti.

---

1) A. S. Puşchin, Pisma, cf. Marg. Ştefănescu, dă o foarte bună traducere a acelei scrisori. V. Arhiva, Iaşi 1928, pg. 269—290.

2) Este semnificativ că Rusia care întotdeauna lua apărarea creştinilor din Balcani, de data aceasta, a rămas neutră.

b) Să se facă cunoscut că M. S. Ţarul, nu admite şi nu aprobă întreprinderea lui Ipsilante, aşa că el niciodată să nu se aştepte la *vr'un ajutor din partea Rusiei.*

c) Urmează ordine precise relativ la păstrarea celei mai *stricte neutralităţi*, totodată se recomandă Contelui Witgenstein, comandantul trupelor ruseşti din Basarabia, îndeplinirea celor de mai sus, cu multă severitate.

Cu toate acestea, A. S. Puşchin nu s'a speriat de „Ucazurile" de pe atunci şi a luat o atitudine plină de interes şi simpatie faţă de această mişcare, sperând totodată că Rusia îşi va schimba atitudinea de „neutralitate" şi va interveni pentru ocrotirea Grecilor şi scria lui S. I. Turgheniev: *„Dacă este nădejde de răsboiu, atunci, pentru Hristos, lăsaţi-mă în Basarabia"*.

Rusia rămânând şi mai departe pasivă, nădejdea lui A. S. Puşchin pentru răsboiu se destramă şi astfel el începe să se gândească la fuga sa în tabăra răsculaţilor [1]).

Fuga în tabăra răsculaţilor de peste Prut, A. S. Puşchin n'o ascundea şi dădea de înţeles în scrisori către prietenii săi despre planurile sale; ca ultimă dorinţă exprimată în aceste scrisori este grija pe care o avea poetul pentru fratele său mai mic, de a cărui creştere se îngrijea, rugând pe prieteni să aibă dragoste de el. Deci, Puşchin se gândea că e posibil să nu se mai întoarcă din luptă; planul de fugă după cum se vede încolţise bine în cugetul său, mai ales că A. S. Puşchin purta corespondenţă cu Ipsilante, căci din însemnările sale dela Chişinău aflăm:

...*„In urmă cu trei zile (7 Mai 1821) am scris lui Ipsilante printr'un tânăr francez care, pleacă în rândurile armatei Greceşti"* [2]) Este clar, A. S. Puşchin scria lui Ipsilante cerându-poate sfaturi referitoare la fuga sa, la care a şi primit răspuns, căci cu câteva zile mai târziu la 24 şi 27 Maiu 1821, scrie prietenilor săi *Delvig şi Gnedici:* „Nu de mult am sosit la Chişinău (Not. aut. *dela Odessa*), şi cât mai curând părăsesc *blagoslovita Basarabie.* Sunt ţări şi mai blagoslovite" şi apoi mai departe: *„Nu degrabă ne vom vedea. Imprejurările de aici, miroase a despărţire lungă, lungă"*.

[1]) S. Arsevsky, Puşchin i voina, „Mir Bojii, 1899.
[2]) Puşchin, statii i materialy v. II, Odessa 1926.
„ „ „ v. III, „ 1927, Odessky dom Ucionych.

In urma acestora, nu ne îndoim, că A. S. Puşchin în dragostea sa pentru idealul libertăţii, a preferat chiar să *părăsească blagoslovita Basarabie*, fugind în tabăra răsculaţilor din ţări mai blagoslovite (Moldova, Muntenia, ori chiar Grecia).

Cu toate acestea, A. S. Puschin, n'a fugit şi chiar a renunţat mai târziu la acest gând de fugă.

N'a fugit A. S. Puşchin din însuşi vina lui [1]. Svonul de fugă s-a răspândit prea repede, ajungând până la Moscova şi Petrograd, astfel că în situaţia aceasta, negreşit că pentru binele său, de a nu i se schimba „blagoslovita Basarabie" şi „blagoslovitele alte ţări" prin alt soiu de blagoslovenii — a preferat să nu fugă. Insă, dacă n'a putut contribui la opera libertăţii cu arma în mână, A. S. Puşchin a contribuit în deajuns prin talentul său poetic, dându-i revoluţiei dela 1821, prin opera sa, o formă istorică glorioasă, făcând-o nemuritoare.

Astfel din operile lui A. S. Puşchin, care se rapoartă la revoluţia dela 1821, sunt „Voina" (Răsboiul) „*Lui V. L. Davidov*" (V. L. Davydovu) „*Greaco eu te iubesc*" (Greceanca ia liubliu tebea) „*Către Ovidius*" (K. Ovidiu), „Greacă credincioasă nu plânge" (Greceanca vernaia ne placi). „Trezeşte-te o Grecie" (Vostani o Greţia) şi mica nuvelă „„Chirdjali". Ne vom opri puţin, la această din urmă nuvelă, „Chirdjali", care după părerea criticului *Belinsky* este o fidelă redare a faptului petrecut în realitate [2].

Dar nu numai atât, ea este putem zice o „minune literară", căci altfel, cum am putea explica că într'o asemenea nuvelă, comparativ foarte mică pentru faptul redat, însă foarte bogată în conţinutul ei — a putut A. S. Puşchin înjgheaba toată descrierea locală: mediul şi viaţa personagiilor descrise în această nuvelă. [3]) „Chirdjali" este o nuvelă unde ca nicăeri nu este redată mai bine aşa numita „culoarea locală". In afară de cele povestite despre eroul acestei nuvele, *Chirdjali* şi tovarăşul său Mihalache (haiduc), despre cari Puşchin vorbeşte aproape ţinându-le parte, mai aflăm aici un tablou fidel al situaţiei răsculaţilor înfrânţi şi refugiaţi de

[1]) S'a ţinut de proverbul românesc „pasărea pe limba ei piere".

[2]) Lavrov P. A. Puşchin i Slavjane, Zapisky Novoros. Univ. Odessa. 1900 tom. 81 pg. 103—106.

[3]) Cf. op. c. pg. 106.

peste Prut la Chişinău. Intâlnim în această nuvelă nume ca: A. Ipsilante, Gh. Cantacuzino, Cantogoni, Chirdjali, Mihalache, etc., numiri de localităţi: Iaşi, Mănăstirea Secul, etc., şi cuvinte ce se întâlneau pe vremea ceia foarte des în uzul moldovenilor: *delibaş, cleft, beşlâc, doloman,* (oală) *cu galbeni, iatagan, arnăut, căruţă,* etc.

In această nuvelă A. S. Puşchin a inmortalizat bătălia ultimă a răsculaţilor dela 1821, cari fiind în număr de vre-o 700 au luptat în contra a 15,000 de cavalerişti turci. Natural că primii s'au apărat eroic, însă faţă de numărul mare de turci au pierit cu toţii în lupta de lângă *Sculeni, pe Prut* [1]).

VI. FONDUL COMUN ROMÂNESC DIN POEZIILE LUI A. S. PUŞCHIN.

In poeziile lui Puşchin întâlnim şi superstiţii din viaţa poporului. Aceste poezii dacă au ca fond un conţinut de superstiţii mai mult sau mai puţin — răspândit la toate popoarele slave, este totuş neîndoelnic că acest fond de superstiţii populare din poeziile lui A. Puşchin este mai mult în legătură cu credinţele din tradiţia poporului românesc.

Dacă în „Pesni Zapadnych slavian" a lui Puşchin, au contribuit într'o măsură oarecare şi falşificările lui Prospère Mérimée — n'avem nimic de spus; însă că aceste superstiţii le ştia A. Puşchin şi din Basarabia, unde superstiţiile despre strigoi, vampiri şi vârcolaci, sunt foate răspândite, — nu ne îndoim.

In „Ţiganii", care este opera unde se oglindeşte rezultatul şederei sale în Basarabia, aflăm vorbindu-se despre strigoii care, cu răsărirea luceafărului de zi se reîntoc în mormintele lor [2]).

Despre vampiri aflăm la Puşchin în „*Haiducul Hrizic*" în „Pesni Zapadnych slavian" [3]) iar despre vârcolaci, sau cum îi nu-

---

[1]) Polnoie Sobr. Soc. A. Puşchin, Izd. Slovo, 1921, tom IV pag. 294—303.

[2]) Teperl polunocnoi porol
U splascego tesnit dychanie
Domaşnii duh *pered zăroi*
Uhodit on . . . .
(Ţiganii)

[3]) Stanem my vychodit' iz mogily
Crovi sosat naşich nedrugov splaşcih
„Gaiduc Hrizic"

meşte Puşchin „vurdalak-i" aflăm în poezia „Vurdalak" [2]) şi în „Marco Iacubovici" [1]).

Despre superstiţii de acest soiu la poporul nostru ne vorbeşte L. Şeineanu şi S. Fl. Marian, n'avem însă culegeri complecte, aşa cum ar fi de dorit, comoara literaturii populare s'o avem într'o ediţie ce-ar putea da dovadă de civilizaţia noastră. Multe popoare mai sărace ca noi, au reuşit să ne întreacă sub acest raport, în dragostea pentru literatură populară.

Nicăeri mai mult ca la poporul nostru nu sunt răspândite aceste superstiţii în privinţa morţilor — o moştenire dela strămoşii noştri — care n'a dispărut nici până azi. In satele din codrii Orheiului încă din copilărie ascultam cu dragoste aceste superstiţii păstrate în poveştile noastre [3]).

Tot însă nicăeri ci numai la noi s'a neglijat îngrijirea unei ediţii bune a culegerilor populare. Dacă avem unele informaţii în privinţa literaturii populare, acestea sunt departe de a corespunde necesităţilor ştiinţifice.

In afară de superstiţiile moldoveneşti aflate în poeziile lui Puşchin, care au un *fond comun* mult mai apropiat de poporul nostru, mai aflăm acest *fond comun* şi în poveştile versificate cu multă artă poetică de A. Puşchin.

Astfel în povestea „Scazka o rybake i ribke" (Povestea despre pescar şi peşte) [4]) şi în povestea „Scazka o mertvoi ţarevne i o

---

[1]) Boje! dumaet bedniac,
Eto verno costi glozet
Crasnogubyi *vurdalac*

[2]) Tam mogilu prohojago razryli
Videat — trup rumianţii i svejii
Eto zib' *vurdalaka*, poveri mne.

[3]) In privinţa strigoilor, vârcolacilor V. I. Şeineanu, Basmele Române, pg. 874—879.

S. Fl. Marian „Inmormântarea la Români" Bucureşti 1892 pg. 416—421.

Chişinevskie Eparh. Vedom. 1889, Nr. 17 pg. 736 în aceasta aflăm credinţa despre strigoi la Basarabeni.

Revista „Zvezda" 1850, Nr. 50 „Izgnanie Vampira u Rumân" (Izgonirea vampirilor la Români).

[4]) V. N. A. Bogdan, Poveşti şi anecdote din popor Iaşi 1897 ad. 11 pg. 5—11 şi la I. Şeineanu povestea e redată în rezumat. V, Basmele Române pag. 456 şi 843—856.

semi bogatyriach" (Despre împărăteasă moartă şi cei şapte voinici) [1] contrar atitudinei slavistului Iacimirsky, [2]) care găseşte nimerit numai de a face paralele între poveştile noastre populare şi ale lui A. S. Puşchin — afirm că miezul acestor poveşti, Puşchin le-a aflat pe meleagurile basarabene şi le-a dat o formă poetică, adăogându-le părţi din literatura populară slavă şi poate chiar — unele elemente din poveştile literaturii universale.

VII. OVIDIUS NASO ŞI MORMÂNTUL LUI MAZEPA IN IMAGINEA CREATOARE A LUI A. S. PUŞCHIN.

Am spus mai sus, că A. S. Puşchin a călătorit prin Basarabia spre malurile mărei Negre. Acest fapt i-a prilejuit poetului să-şi amintească de antica figură a cântăreţului elegiac, Ovidius Naso exilat la Tomis. Puşchin nu ezită să-şi compare soarta sa cu a nefericitului cântăreţ roman. In nopţile de vară, când lui Puşchin îi plăcea să privească în zarea îndepărtată, amintirea lui Ovidius Naso lua forme creatoare şi Puşchin versifica:

„*Umbra lui Naso şi acum încă*
„*Ale Dunării maluri le caută* [3].

Pretutindeni, în poezile lui A. S. Puşchin, unde întâlnim numele lui Ovidius Naso, nu simţim decât tendinţa deosebită a poetului de a pomeni trecutul şi a cânta cu o desăvârşită măestrie trista izgonire a anticului elegiac, lăsându-ne un fel de regret neexplicabil pentru trista soartă a lui Ovidius Naso.

In poezia „Poltava" nu putem să nu amintim că dintre toţi ruşii, A. S. Puşchin este singurul, care a spus că mormântul Hatmanului Mazepa, nu se află lângă Tighina (com. Varniţa). Până atunci, se credea că Hatmanul Mazepa ar fi fost înmormântat chiar în locul unde s'a refugiat şi Carol XII al Suediei [4]).

---

[1]) Elena D. Sevastos. Poveşti — Iaşi 1892 ed. Saraga pag. 62—65 — O variantă a acestei poveşti-i se află şi la Slavici „Floriţa din Codru" în „Convorbiri Literare" anul 1872. A doua variantă este de origine Ardeleană, cf. „Pop Reteganul" IV, Nr. 1 (povestea „Mama cea rea").

[2]) Russ. Filologicesky Vestn. Varşava 1901 cartea 1—2 pg. 198—226.

[3]) „Eşclo do nine teni Nazona
„Dunalskyh iscet beregov.

[4]) V strane — gde melniţ riad crylatyi
Ogradoi mirnoi obstupil

Faptul înmormântărei lui Mazepa se cunoaşte din istoria noastră. Intr'adevăr Hatmanul Mazepa, deşi ucis în comuna Varniţa, lângă Tighina, a fost înmormântat cu pompa cuvenită la Galaţi. Lucrul acesta îl povesteşte M. Costin, v. M. Cogâlniceanu, Let. Moldovei şi Valahiei, Bucureşti 1872, tom. III pag. 69—70.

Deci, A. S. Puşchin, a avut dreptate spunând clar că în zadar am căuta mormântul lui Mazepa pe lângă Tighina [1]). Această afirmaţie din poezia „Poltava" nu poate fi decât rezultatul unei informaţii sigure, aflată dela un cunoscător al istoriei noastre pe care Puşchin şi-a amintit-o şi a folosit-o în poezia sa.

VIII. NUMELE DE „MOLDOVA" ŞI DRAGOSTEA LUI A. S. PUŞCHIN PENTRU BARARABIA.

Incheiu studiul de faţă cu acest capitol care poate fi încă un argument pentru susţinerile mele. Prin acest lucru — nu vreau să spun că am rezolvat problema definitiv, ci numai am schiţat în linii generale motivele ce mi-au servit pentru a-mi justifica afirmaţia mea că A. S. Puşchin are cu mult mai profundă legătură cu Basarabia, unde a trăit şi a iubit-o, fapt căruia până acum — nu-i s'a dat cuvenita atenţie.

A. S. Puşchin, este primul şi singurul dintre Ruşi, cari n'a schimonosit numele Moldovei.

A. S. Puşchin scrie corect cuvântul „*Moldova*" şi derivatele lui: „*moldovan*" şi „*moldovenesc*" şi nu cum scriu Ruşii: „*Moldava*" ori „*Moldavia*" şi derivatele: „*moldavan*" şi „*moldavskii*", *moldavanin*, scriere şi pronunţare firească limbii ruseşti. Puşchin însă, cu simţul său nobil, a înţeles că numele de Moldova şi derivatele lui, scris şi pronunţat româneşte, e cu mult mai corect şi firesc.

Bender pustynyc raskaty
Gde brodiat buivoly rogaty
Vokrug voinstvenyh moghil
Ostanki razorenoi seni
Tri uglublenye, v zemle
I mhom porosşia stupeni
Glaslat o şvedscom *korole*.
[1]) I tşcetno, tam prişeleţ unylyl
Iskal by ghetmanscoi mogily (Poltava 1828).

Intr'o scrisoare către fratele său Lev. S. Puşchin, cu data de 25 August 1823, Puşchin scrie: „Eu am părăsit Moldova mea şi am apărut în Europa".

A. S. Puşchin în nobleţa sa sufletească, simţea mai mult de cât simte un geniu, simţea profetic. La plecarea sa de pe pământu moldovenesc, prin această scrisoare către fratele său, Puşchin exprimând numele de Moldova, răsplăteşte darnic la rândul său, ospitalitatea Basarabiei, redându-i încă de pe atunci numele adevărat de Moldova, nume ce-a reuşit în desăvârşirea sa firească abia acuma, după un secol şi mai bine.

Că Puşchin a iubit Basarabia, nu ne indoim şi putem afirma chiar, că Puşchin compătimea soarta Basarabiei şi poate îşi dădea seama de nedreptatea istorică făcută de Ruşi. O fire ca a lui Puşchin nici nu putea simţi altfel.

In „Ţiganii" A. S. Puşchin pune următoarele versuri în gura bătrânului ţigan Alecu.

Iţi voiu povesti ascultă [1])
Despre mine o poveste,
De mult, de mult, când Dunărea
Nu era ameninţată de Moscal
(*Iată vezi: eu îmi* reamintesc
Alecule, tristeţea veche).

Pe A. S. Puşchin cântăreţ al libertăţii, situaţia de robie a moldovenilor îl mişca şi-l făcea să-i compătimească. In primul capitol din acest studiu, am stăruit să explic atitudinea neclară în ceiace priveşte exprimarea făţişe a dragostei pentru Basarabia. Deşi ştia consecinţele ce-l aşteptau — exprima uneori această dragoste pe faţă, căci în poezia sa către Baratynskii spune:

„*Regiunea aceasta pustie* [2])

---

[1]) Posluşai rascaju tebe
Ia povesti o samom sebe
Davno, davno, kogda Dunaiu
Ne ugrojal escio Moscal
(Vot vidiş: ia pripominaiu
Aleco, staruiu pecial).

[2]) Siia pustynnaia strana
Sviascena dlia duşi poeta.

„E sfântă pentru un suflet de poet
şi pentru a nu supăra şi pe Ruşi;
„Ea de Derjavin e cântată [1])
„Şi de glorie rusească e plină.

Că A. S. Puşchin ştia să dea o turnură patriotică poeziilor sale, e destul de vădit şi nu e nevoe nici de o argumentare, astfel prin acest procedeu — era liniştit şi Petrogradul şi Moscova.

Dragostea lui A. S. Puşchin pentru Basarabia n'a încetat nici pe urmă, după plecarea sa, căci într-o scrisoare din 1826 a lui Puşchin către un prieten al său, N. S. Alexeev, găsim următoarele: *„In momentul de față, nu pot să te fac a înțelege ceiace simt la primirea scrisorilor tale.. Sunetele Chişinăului, malul Băcului. Tu m-ai redat iarăşi Basarabiei!* Pentru *noutățile* din *Chişinău te voiu răsplăti* şi eu, vestindu-ți noutăți dela Moscova" cf. A. I. Marchevic, Puşchin i Novorssiiskii Crai; Zap. Nov. Univ. Odessa 1900, tom. 81 pag. 127—128 şi 142—143). Deci, despre atitudinea „nehotărâtă" a lui A. S. relativ la Basarabia, despre care vorbeau istoricii literari Ruşi, [2]) după amănuntele aduse de mine aici, nu mai poate fi vorba. A. Puşchin a avut o atitudine hotărâtă pentru Basarabia şi anume: a iubit-o şi a simțit această dragoste aşa numai cum pot simți geniile de seama lui Puşchin.

Chişinău 1932

E. Gane.

---

[1]) Ona Derjavinym vospeta
I slavoi Ruscoiu polna.

Poetul Derjavin, vorbeşte despre ocuparea Basarabiei în oda „Na vziatie Ismaila" (1790).

[2]) Istoricii literari Ruşi, țineau seamă de poezia lui A. S. Puşchin „Gorod Chişinev", însă în această poezie Puşchin nu ne prezintă decât un document prețios în privința Chişinăului de pe vremea sa. Această poezie este un fel de *diplomă de blăstăm* pentru acest oraş care ține mult la vechile sale tradiții chiar şi azi, ține în toată putere cuvântului de-a fi *cosmopolit, pârlit şi murdar.* Nu vorbesc de partea de sus a oraşului, care prezintă o înfățişare mai mult decât civilizată. Însă această parte a oraşului pe vremurile lui A. Puşchin nici nu exista, în afară de Mitropolia de azi şi casa lui Crupensky.

Deci, dacă acum partea de jos, a oraşului, prezintă un aspect lugubru, ne închipuim că pe vremea lui Puşchin putea fi chiar un infern.— Avea dar, Puşchin toată dreptatea s'o blesteme.

BIBLIOGRAFIE.

ALEXADROVSKIY G. Jiznl i tvorcestvo A. P. na lughe Rosii, în rev. „Ejgodnic" Chiev 1898—1899.
ANNECOV, P. . . . . Puşchin v Alexandrovscuiu Epohu. 1874 pagina 193—194.
BARTENEV, P.I. . . . Puşchin ăv lujnoi Rosii, 1862, Moscova p. 1—150 şi în Russkii Arhiv 1866, VIII—IX.
BULAŞEV, G. O. . . . A. Puşchin na lughe Rosii. Sborn. Puşchina ed. Kievskago Pedag. obştestva. Kiev 1899.
BIBLIOGRAFICESCHIE Zapiski. 1859, pag. 273.
DRUZIA PUŞCHINA Moscova 1924. pag. 30 sqq.
EPURE, Al. . . . . . . Poema „Ţiganii" tradusă de A. Donici în comparaţie cu originalul rusesc. Arhiva, Iaşi XXXVIII pag. 107—140.
FRANCEVA, E. . . . . Al. S. Puşchin ăv Besarabii. Russk. Obozreniia, 1897. I pag. 20—40. II pag 535—559. III pg. 5—48.
FOMIN, A. . . . . . . Puşkiniana, 1900—1910; 1929 Leningrad (Bibliografie completă pentru Puşchin până la anul 1910).
GORCAKOV, V. P. . . Viderjki iz dnevnika Moskvitianin. 1850 I pg. 346sqq. III gg. 233—264. VIII pg. 160—198.
IDEM . . . . Vospom. o Puşchine. Moscovskija Vedom. 1854 pg. 19.
GERBANOVSKIJJ, N. Nescolco slov o A. P. in Obl. Bess. Vedomosti. 1866 Nr. 1144.
IDEM . . . . Nescolco slov o prebyvanii Puşchina v Chişineve. 1869. Novoross. Vedomosti pg. 149—150.
HALIPPA, I. . . . . . Gorod Chişinev vremen jizni ăv nem A. P. 1820—1823 Chişinev. 1899 pg. 1—72.
IDEM . . . . A. Puşchin ăv Bessarabii. Chişinev 1899. pg. 1—29.
IDEM . . . . A. Puşchin ăv Chişineve. Russchii Arhiv 1899. VI pg. 340—348.
HUSCOVA-FLAJISHANZOVA, I. Rumumsti Prosaikove. Praha 1927 pg. 18—23.
JACOVLEV, V. . . . . Otziv o P. ăs Iuga Rossii 1867.
JACIMIRSKY, A. . . . Razboiniki Bess. ăv razscazah o nih. Etnograf. Obozr. 1895.
IDEM . . . . Pesnia Zamfiry ăv „Ţiganah", Puşchin i ţyganscaia hora, Izvestia otd. russ. Jaz. i slovesnosti. Acad. Nauk. 1899. IV pg. 301—304.
IDEM . . . . Rimynskiia paraleli i otryvki. în russ. Fililop. Vestnik. 1901. Varşava. Cartea I—II, pg. 198—226.

JACIMIRSKY A. . . . „Ciornaia Șali" A. P. i rumynscaia pesnia. Izv. otd. russ. Jaz. i slov. Acad. Nauc. 1906. XI, cartea IV. pg. 372—378.
LERNER, N. . . . . . Necto novoe o P. v Chișineve. Bess. Gub. Vedomosti. 1902 Nr. 88.
LAVROV, P. A. . . . Pușchin i slaviane. in „Zapisky Novoross. Univ." Odessa 1900. tom 81 pg. 103—106.
MAICOV, L. . . . . . Pușchin. SPS. 1899 pg. 8, 127.
METEEVICI L. . . . . Chișinevskye predaniia o P. Ist. Vestn. 1883. V pg. 381—397.
IDEM . . . . Iz Chișineva o Pușchine. Pravda 1880 №№ 23, 24, 27 din luna Mai.
MARCHEVIC, A. I. . . Pușchin i Novoross. Crai. „Zapisky Novoross. Univ." Odessa 1900. Tom 81 pg. 127—128 și 142—143.
MODZALEVSKIJ, B. L. Pușchin „Pis'ma Moscova Leningrad" 1926.
NADEZDIN, N. . . . . Progulca po Bessarabii. Odesskij Almanah. 1840.
NECRASOVA, E. . . . Iz Vospominanii Veltmana o vremeni prebyvaniia P. ăv Chișineve. Vestnic Europy. 1883. V pg. 381—397
NEGRUZI, C. . . . . Păcatele tinereților. Iași 1857.
IDEM . . . . Opere complecte. Buc. 1916. vol. I pag. 195—197
NEZELONOV, A . . A. S. Pușchin ăv ego poezii. SP. 1903 pg. 127.
NEVYJA SVEDENIIA o prebyvanii P. ăv Bessarabii. Novoross. Telegraf 1879 No. 1374.
ODESSKIY DOM UCIONYH. Pușchin, statii i materialy. Odessa II, 1926 și III, 1927.
RUSSIKI ARHIV . . . (vezi despre Pușhin) pg. 1167 — 1169, 1242, 1261. 1246, 1422.
RUSSKII ARHIV . . . Pușchin ăv Bolgrade. 1900 III pg. 401—402.
IDEM . . . . Chișinevschie Zapiski so slov V. P. Gorcacova v 1861.
SELINOV, V. . . . . . (Zapiski istnr. — fil. otd. Ucr. Ac. Nauk, Cartea, XIII—XIV pg. 101).
IDEM . . . . V. în „Pușchin i ego sovremenichi". XXXVIII—XXXIX pg. 63.
SIPOVSKII, V. . . . . Pușchin jizni i tvorcestvo. SP. 1907 pg. 186.
STEFANESCU, MARGARETA. Pușchin despre români. Arhiva. Iași. 1928. No. 3—4, 269—290.
TREGUBOV, A. . . . Pușchin i Liudmila I-zi Odess. Vest. 1881. No. 118.
VIGEL, T. . . . . . . Vospominaniia. Moscova 1865.
VENGEROV, S. . . . Pușchin. SP. 1908, tom II pg. 158—177.
VLADISLAVLEV, I. V. Literatura Velicago desiatiletia. Tom I ed. Giz. Moscova—Leningrad 1922 (v. cap. respectiv pentru A. Pușchin).

VOSCRESENSKIJ, . . Puşchin 'v Bessarabii. Chişinev 1899.
ZELENECKII, C. P. . . Svedenila o prebyvanli A. P. 'v Chişineve i Odesse, Moscovltianin. 1854. IX.
CIAVLOVRKII, M. A. Cniga vospominanli o Puşchine. Moscova. ed. „Mir" 1931. pg. 40sqq.

Toată bibliografia cu privire la Puşchin, viaţa şi opera sa din Basarabia, pentru inlesnirea cetitorilor, am redat-o în transcripţie latinească, ortografia cirilică care încă se menţine în limba rusă — fiind inabordabilă pentru cei mai mulţi dintre cetitorii Români.

Chişinău 1933.

E. Gane.

CÂNTEC DE VARĂ.

Svâcnesc văpăi pe uliţi moarte
Toţi plopii dorm în poarta ta
Şi-un gând stingher ca de departe
Imi strigă: „n'o mai aştepta".

Cătând sălbatecul tărâm
Unde idila zăboveşte,
Doar pasul meu pe caldărâm
Trudit, neştiutor, zoreşte.

Alung cu suflet de paragini
Din drum în drum regret sărman
Dar văd că nu mai are margini
Aceeaşi aşteptare 'n van.

Şi cum n'o mai găsesc şi-i foc
Amiaza grea, de vară tristă
Visez un mistuit noroc
Strângându-i urmele'n batistă

Octav Sargeţiu

Poetul Antioh Cantemir și țarul Petru.

NUVELĂ ISTORICĂ.

Un băetan de vr'o patrusprezece ani, cu obrazul smead şi plăpînd, sta de strajă la uşa mare ce ducea la dormitorul ţarinei Caterina.

Ochii lui mari negrii, cu tăetură puţin mongolică, pe jumătate închişi, priveau cu alean, razele scunde ale unei dimineţi de primăvară nordică.

Era îmbrăcat în uniformă de sergent al regimentului Preobrajenski, jambiere peste pantaloni albi. Corpul său plăpînd se rezema, moţăind, pe o puşcă de grenadir, mai 'naltă ca el.

Faţa lui fragedă, cu un aer de fermecătoare melancolie, arăta o mare oboseală. Cu mâna de copil, albă şi bucălată, îşi freca ochii şi se lupta vădit cu somnul şi plictiseala.

Căscă de vr'o câte-va ori, apoi clătinându-se, încât mai era să cadă, îşi tărî pîn' într'un colţ coşcogeamite puşcă şi rezemându-se de perete, închise pleoapele ca plumbul. In curând respiraţia adâncă şi regulată arăta că mica sentinelă adormise.

De departe pătrundeau pîn'în palat, zgomote nedeslușite, ciocănituri dese şi îndârjite, glasuri năcăjite de oameni, iar vîntul aducea dinspre Neva, un miros de sărătură şi de catran.

Dar santinela, cu mâinile încrucişate pe puşcă, dormea cu gura întredeschisă.

Deodată paşi grei şi repezi se auziră pe pardoseala de marmoră. Doi bărbaţi păşiră spre capătul galeriei, în care copilandrul sta cotropit de somn.

Erau ţarul Petru şi prinţul Cantemir. Cel dintâiu, cu figura sa împunătoare bronzată de vânt cu corpul gigantic cam adus de spate, purta o haină simplă, ciorapi de casă şi pantofi a căror tocuri înalte, trezeau ecoul singuraticei galerii.

Cantemir părea un băetan pe lângă Petru; avea haine strălucite de curte şi o perucă bogată îi cădea peste umeri.

—„Să vedem, dragă prinţule, ce ostaş va mai eşi din moştenitorul vostru“, zise Petru, luând în mod prietenos braţul tovarăşului său de drum.

—„Ştie Domnul, Măria Voastră, câtă grijă am cu băeatul ăsta. Toată noaptea stă cu nasul în cărţi şi e plăpând şi sfiicios, ca o fată.

De înclinări ostăşeşti, puţină nădejde“.

— „Dacă-i vorba de cărţi, prinţule, surcica nu-i departe de trunchiu“, zise răzând ţarul Petru.

„Cât pentru ostăşie, viitorul va arăta“. Cantemir oftă adînc.

— „Şi eu iubesc bucoavnele şi multe am aşternut pe hârtia răbdătoare. Dar astăzi un hospodar trebue să ştie a mănui şi spada. Duşmanii-s ca lăcustele. Puţină vreme îţi lasă pentru îndeletniciri filosoficeşti“.

— „Asta-i drept. Elinii când au rămas numai cu filosofii, au perdut domnia lumii“, făcu ţarul, îngândurat.

Cei doi bărbaţi se apropiară.

—„Dar ce“, zise ţarul mirat, „nu văd pe sergentul nostru. A, iacătă-l în colţ. Nu mişcă. Nu ea arma pentru salut. Ce? Nu cumva... a adormit?“.

Şi o undă de mâine, îi se ridică în glas, pe cănd faţa lui fu contractată de un tic nervos.

—„Pe toţi zeii, zise Cantemir, Măria Voastră a văzut drept. Doarme în post. Asta-i nemai pomenit! Nenorocitule!“ exclamă el „dormi de caraulă şi unde? La uşa Măriei Sale?“.

Copilul se trezi de-odată, holbă ochii şi rămase împetrit de spaimă.

— „Ce-i asta?“ întrebă cu severitate Petru, pe când un uşor tremurat îi clatina capul.

— „Nu saluţi, nesocotitule?“, se răsti înciudat prinţul Cantemir. „Nu vezi pe Maria Sa?“.

Micul Cantemir înşfăcă îngrozit arma grea şi abea ridicându-o în dreptul pieptului, dete salutul ostăşesc.

Ţarul Petre nu mai zise nimica dar privirea lui scânteetoare arătă atîtă dojană, încât copilul plecă ochii ca fulgerat şi încremeni ca o statue a groazei în faţa lor.

— „Netrebnicule!“, izbucni Dimitrie Cantemir, pe când vîna de pe frunte îi se umfla ca o coardă, „mi-ai pătat cinstea de prinţ şi soldat. Meriţi să fii pedepsit cum nu se mai poate!“.

Şi făcu o mişcare violentă.

Ţarul Petru puse mâna lui grea pe braţul lui Cantemir şi acesta, ca subt apăsarea unui cleşte de fier, coborî braţul.

— „Linişte, Luminăţia Voastră“, zise Petru cu solemnitate. „Nu-i stă bine unui filosof să-şi easă din graniţele firei. Prinţul, e drept, a călcat consemnul în picioare, îi se cuvine pedeapsă. Dar acum este sub povăţuirea mea“.

Apoi adresându-se micei santinele, zise sever:

— „Cum ai îndrăznit să înfrângi pravilele caraulei? Răspunde. Ai să stai şapte zile la carceră, numai pe pâine şi apă“.

— „Ertare, Majestate“, bălbâi Antioh.

„Am stat noaptea târziu.... Am... am pregătit învăţătura pentru mâine...“

— „Ai stat târziu? Treaba ta!

Ei frate, dacă aşi trebui să dorm cât stau de târziu, ar trebui să moţăi pe picioare toată ziua“.

—„Măria Ta, eşti prea bun“, zise Cantemir „nu merită atîta îngăduială“.

—„Te-am pus de caraulă la intrarea camerei ţarinei“, urmă Petru, pe un ton de învăţător.

„Ţi-am dat o cinste zavistuită de atîţea copii de curteni. Şi asta, pentru dragostea ce o port familiei tale şi tatălui tău, aliatul nostru.

Ce ţi-a părut însărcinarea mea?

O glumă? Tu crezi că ne jucăm de-a soldaţii? Din copii ca tine, a eşit o armată, cu care am izbit şvedul peste creştet...

Dar asta ce-i?“, întrebă el, apropiindu-se de copil şi scoţând din buzunarul larg al mundirului lui, o carte cu scoarţe roşii.

„Ce-i asta? Şi încă citeşti în timp de pază?“ Şi deschizând scoarţa, ceti:

„Satirele lui Juvenal“.

Dimitrie Cantemir, ferbea de mânie.

—„Ce ruşine! Ce ruşine!“ bătu el cu piciorul în pardoseala de marmoră.

—„Cum, domnule satiric“, urmă Petru, batjocoritor „dacă ţi-aşi trânti o satiră de nuele pe spinare? D'apoi când mi-ai vorbit elineşte la hramul lui Sf. Dimitrie Solunskii, te-am crezut bărbat întreg, înţelept“.

„Am vrut să te pregătesc pentru ranguri înalte şi fapte mari; să ajungi să conduci pe alţii. Azi văd că meriţi bâta".

Obrazul lui Antioh din alb ca peretele se împurpură pîn'în sfîrcul urechilor.

—„Ai să fii gonit din regiment ca un netrebnic, urmă Petru, „Ştii ce însemnează asta?".

—„Ertare, Majestate!".

—„Ştii, te întreb?" se răsti ţarul, şi-l privi cu acea privire care îngheţa sângele în vinele şi a celor mai îndrăzneţi.

—„Ştiu Majestate... ertare!".

Şi copilul doborît de spaimă şi ruşine, era să se prăbuşească la picioarele groaznicului ţar.

—„Ţine-te drept! Ţine-te drept!

„Eşti doar prinţ, fiu de hospodar samo-derjeţ! Poartă-te aşa, să n'ai nevoe de ertare.

„Şi-acuma cară-te! stângă'mprejur!"

Copilul se ridică cu greutate, ca o jertfă rănită şi luându-şi puşca la spinare, o intoarse cu stângăcie, agăţând aproape cu baioneta, peruca tatălui său.

—„Ce mai grenadir" „zâmbi fără voie ţarul Petru, „cu de ăştia, nu o să luăm Azovul dela Turci".

Apoi luă pe un ton mai blând:

—„Aşi vrea să te văd de caraulă la o pulberărie, să vie şvezii să te prindă dormind".

„Ţi-or da ei foc, şi ai să zbori atunci la cer, cu Juvenalul tău cu tot".

„Ce mostră de sergent!", zise el.

„Marş la Cazarmă!".

Micul prinţ eşi ţeapăn, în pas de ceremonie şi câtăva vreme, zgomotul paşilor săi se îngâna cu plânsul său în sughiţuri.

Dimitrie Cantemir plecă fruntea pe piept, atins adînc în simţimintele sale de curtean şi mândria de părinte.

Cât nu încercase să facă din băiatul acesta, un ostaş strălucit şi un om de curte! Zadarnic: Gândul copilului era la carte, departe de lume şi de zgomotul ceremoniilor.

—„Văd că nu trage a oştean. L'au scos Râmlenii din minţi".

—„Dumnezeu mi-e martor, Măria-Ta", zise Cantemir cu vocea înceată", cât mă stăruesc pentru bicisnicul ăsta de copil".

—„Ştiu, ştiu“, reluă Petru „se vede că greu se schimbă firea omenească.

„Cât nu m'am străduit şi eu cu ţareviciul Alexei! Ce n'am încercat?“, zise el cu sumbră întristare. „Totul a fost ca scris pe nisip“.

Apoi făcând o sforţare puternică pentru a şi goni gândurile negre ce-l năpădeau, zise, luând de braţ pe aliatul său:

—„Dar să lăsăm astea. Avem altele mai folositoare de făcut. Gândurile jalnice te opresc dela muncă. Şi totul ce nu-i muncă, e timp furat. Iar de lucru, avem, slava Domnului“.

„Mâine e senatul. Apoi trebue să primim ambasada persană... S'a îngrămădit şi un noian de rapoarte de ale voevozilor. Apoi tot mâine botezăm noua corabie de războiu. Are să fie cea mai mare, cu două-spre zece tunuri de bronz“ făcu el, însufleţindu-se la amintirea îndeletnicirei sale favorite. Apoi urmă repede:

„Dar să nu uit. Asamblea se strânge astă seară la Cancelarul Şafirov.

„Nădăjduesc că te voiu vedea cu toată familia, dragă prinţule! Mi-a venit din Spania un vin dulce, o minune şi fructe proaspete.

Apoi vom cerceta împreună, învăţăturile lui Leibnitz. Neamţul ăsta, are unele lucruri foarte adânci“...

—„Cum nu, cum nu“, se grăbi să spue acum Cantemir, mai potolit şi bucuros că ţarul trecuse la altă vorbă.

—„Să ne grăbim dar“ încheă Petru, tărându-l de braţ.

Şi mersul lui năvalnic, răsuna pe podeala de marmoră, pe când de afară pătrundeau zgomote de ciocane şi ronţăitul ascuţit al ferăstraelor.

II.

Drăgălaşa prinţesă, Maria Cantemir, citea cu încordare o povestire franceză, când află că fraţiorul ei fusese închis la carceră. Indată se hotărî să-l vadă, fără să aştepte careta cu care plecaseră cele două domnişoare de onoare.

In contra etichetei şi îmboldită numai de curajul firilor timide în clipe de cumpănă, ea se duse, întovărăşită numai de o camerieră, până la cazarma mohorîtă a Preobrajenilor. Aci sta de gardă un uriaş cu perucă, cu mustăţi ce păreau vopsite, de negre ce erau.

Uriaşul zâmbi, văzând copila plăpândă ca o statuetă de porţelan.

— Ce doreşti! întrebă el cu mirare.

—„Sunt prinţesa Cantemir“, zise cu mândrie silită, copila.

—„Ah, poftiţi, Luminăţia Voastră. Drept înainte şi la dreapta“.

Maria trecu printr'o sală, mirosind a iuft şi a umezeală, în care, la lumina unei ferestre, mai mulţi soldaţi jucau cărţi pe o tobă mare.

—„Vreau să văd pe prinţul Cantemir“, zise ea, adresându-se soldaţilor.

—„E la carceră, în fundul curţii“ zise un sergent, cu părul ca un snop de cânepă, aruncând cu putere o damă de treflă, încât toba scoase un sunet sonor.

—„Treflă! S'a dus stofu de votcă!“

Prinţesa grăbi într'acolo.

La uşa carcerei o santinelă se plimba cu paşi mari mormăind un cântec trăgănat.

Santinela se opri.

— „Ce pofteşte fetiţa?“ întreabă el brusc.

— „Vreau să văd pe prinţul Cantemir“.

—„Nu e voe!“

—„Dar eu vreau să-l văd!“

—„Nu e voe, îţi zic. Ce? de-acuma a început-o prinţul cu vizitele domnişoarelor?“

Prinţesa bătu din picior pe când tot obrazul ei se făcu ca focul.

—„Cum îndrăzneşti? Sunt prinţesa Cantemir!“

Sentinela luă de-odată, o ţinută militară.

—„Ertare, Luminăţia-Ta! n'am ştiut“!

„Avem poruncă straşnică. Aduceţi hârtie de la comandant“.

—„Mă duc chiar la împăratul, să vedem dacă nu are să-mi dea voe“.

Şi încruntată, se întoarse repede, îndreptându-se spre palatul de vară.

Ajungând obosită la palat, o casă în stil simplu ceva mai mare decât cele de prin prejur, — ea trecu pe lângă mai multe santinele, care cunoscând-o, îi deteră drumul.

La uşa „strungăriei“, camera de lucru a ţarului, vistavoiul său credincios, moţăia pe scaun.

—„Vreau să văd pe Măria Sa“,

—„Măria Sa, nu primeşte. Lucrează“, zise străjerul, sculându-se cu respect.

—„Pe mine mă primeşte. Sunt prinţesa Cantemir“.

—„Nu se poate, Inălţimea Voastră“, zise vistavoiul, punând mâna pe clanţa uşii.

—„Dar eu zic că se poate“, făcu prinţesa şi dând la o parte, mâna păzitorului, împinse uşa şi intră. Aci de odată, tot curajul îi căzu. Rămase temătoare, lângă uşă, neîndrăznind nici să înainteze, nici să se'ntoarcă.

Era o cameră joasă, Ţarul Petru, după un teanc mare de hărtii, însemna ceva pe o placă, confundat cu totul în lucru.

Pe scaune, pe jos, erau grămezi de cărţi, instrumente, iar într'un colţ, un glob lucea la lumina scundă a ferestrei. In fund se vedea o roată de strungărie.

Auzind zgomot, ţarul Petru ridică fruntea lui gânditoare şi ochii lui mari, luminoşi, se pironiră asupra copilei.

—„Ertare, Măria Voastră... Mi-am luat îndrăzneala“... zise ea, abia răsuflând.

—„Ce vrei? Vino mai aproape“...

Copila se apropiă, tare stânjenită şi făcu cu stângacie, o reverenţă de curte.

Sub privirea ţarului, ochii îi se împâienjeniră şi în tâmple simţea svăcnitura vinelor.

—„Ah, ţigăncuşă neastâmpărată“ zise Petru, „crezi că am timp de joacă?“ Apoi zise blând: „vino încoace“.

Maria se apropiă, sfiicioasă. El, punând delicat mâna mare şi bătătorită pe creştetul copilei, îi netezi buclele negre—lucii.

—„N'am venit pentru joacă, Măria Voastră... să mă ertaţi... dar frăţiorul meu, Antioşa a fost închis la carceră.“

—„Da, da, eu am dat poruncă“ zise indispus Petru „Ai auzit poate, că nu prea glumesc cu somnoroşii şi cu leneşii?.“

—„Nu e leneş Măria-Voastră. Aşi vrea să înveţe toţi ca el, dar e plăpând şi a stat seara târziu“.

—„Aşa dar tu-l întăreşti în apucăturile astea?“ întrebă el, prefăcându-se supărat. „Frumos din partea unei prinţese. Credeam că eşti mai înţeleaptă ca drăcoaica mea de Liza“.

Maria Cantemir ridică fruntea şi se uită drept în ochii ţarului.

—„Măria ta, nu sunt decât o prinţesă, dar îmi cunosc datoria!“...

—„Oho“ făcu el, zâmbind — „aşa sunteţi voi, Moldovenii, tot cu capul mândru. Ei, dar văd că eşti soră bună şi ai inimă. De data asta, să-i se treacă. Dar pe viitor să-şi cunoască datoria şi la cazarmă ca şi la şcoală. Pe viitor“, ameninţă el cu degetul“ să nu fie vina mea. Auzi?“

Şi luând o bucată de hârtie, scrise pe ea, câte-va vorbe cu un scris mare şi grăbit şi i-o întinse:

— „Ţine, şi-acum cărăbăniţi-vă, Luminăţia-Voastră. Am mult de lucru“. Copila luă hârtia, făcând o reverenţă adîncă şi o zbughi pe uşă.

Petru sună.

Vistavoiul intră şi se opri ca o stană, la uşă.

—„Nu ţi-am spus să nu laşi pe nimeni? Cum împlineşti poruncile? Bagă de seamă!“ Şi se uită aşa de crunt la el, încât vistavoiul îngălbeni şi eşi, împleticindu-se,

Prinţesa se repezi într'un suflet, tărînd de mână cameriera, o luă înspre cazarmă, unde ajunseră abea suflând şi împurpurate.

Venind în faţa carcerei, flutură ţidula Ţarului, dând să intre.

Sentinela luă ţidula cu slova împărătească, salută şi zise:

—„Poftiţi la căpitanul!“

—„Du-te de-l cheamă!“

„Sunt de post, şi nici o sută de diavoli nu mă pot urni de aci. Cancelaria e în fund la stânga.!“

Prinţesa îi luă nerăbdătoare, ţidula din mână şi se repezi într'o fugă, la cancelarie.

Intrând, făcu o uşoară reverenţă şi dete ordinul.

Căpitanul se sculă respectuos, citi ordinul şi se aşeză să scrie.

Copila se frământă în loc, de atâta aşteptare. Căpitanul chemă un soldat şi-i dete ordinul.

—„Aşteptaţi aci, Inălţime, acum are să vie“.

Peste câtă-va vreme care-i păru o veşnicie, uşa se deschise şi Antioh, palid şi tras la faţă, se aruncă în braţele surioarei sale.

—„Drăguţul meu, Antioşa“, zise ea, netezindu-l pe cap, cu duioşie de mamă, „ce-ai pătit? Ţi-a fost frig? Ţi-e foame? Sărmanul meu. Vezi să nu mai faci, împăratul era tare supărat“.

Bătrânul căpitan întoarse capul şi tuşia mereu, pentru a-şi ascunde emoţia, care i se părea că nu se potriveşte cu greutatea rangului său...

* * *

Fratele şi surioara eşiră, ţinându-se de mână, iar pe unde treceau, sentinelele prezentau arma.

Maria Cantemir povesti pe drum frăţiorului său, toată întâmplarea. Antioh se miră de îndrăzneala ei.

— „Trebuiam să te scap. Ce-ai fi făcut o săptămână în închisoarea aia grozavă?"

—„Da, e foarte rău. D'abia poci să te mişti.

Dar dacă ai cărţi, îţi mai piere urâtul".

—„Tu, pentru cărţile tale, eşti în stare să uiţi toată lumea".

Ei ajunseră pe malul Nevii. In toate părţile, domnea o activitate înfrigurată. Se cărau materiale, se construiau clădiri, se aliniau drumuri, se petruiau trotuare.

Peterburgul, prin voinţa năprasnică a întemeetorului său, se ridica încet, din pământurile băltoase pe care era zidit, în suspinele miilor de şerbi, aduşi aci din toate unghiurile Rusiei.

Unele străzi erau de-abea începute, cu căsuţe pe ele, după felul olandez. Ici şi colea, se ridica vre-o zidire mai mare, cu unul sau două caturi, o clădire oficială, sau vre-un palat de curtean.

Prinţii se întâlneau pe drum cu carete bogate, în cari şedeau ţanţoşi, boerii sau demnitarii de la curte, în haine împodobite cu fireturi.

Strigătul vânzătorilor de plăcinte, şi de cvas, te asurzea.

Pe dinaintea caselor, se vedeau servitori măturând strada, căci gradonacialnicul dăduse ordine severe şi servitorii neascultători erau bătuţi cu cnutul.

De-odată auzul lor fu izbit de un clopot de alarmă.

Inspre răsărit începură să fugă, o mulţime de oameni şi soldaţi, înspre o casă mare, de unde se vedea înălţându se spre cer, un fum gros.

—„Arde undeva", zise Antioh.

In aceiaşi clipă, o trăsură cu un cal, se îndreaptă în fuga mare în spre foc. In lăuntrul trăsurei, copii recunoscură figura încruntată a ţarului Petru.

—„Merge să stingă focul“, zise din nou, micul prinţ. „Are obiceiuri ciudate“.

—„Mie nu-mi place curtea asta“ urmă prinţesa Maria. „Toţi sunt aşa de cumpliţi şi fudui. Numai împăratul când e în toane bune, vorbeşte şi se poartă ca un om mare. Ceilalţi parcă ar fi picat din cer“.

—„Eromonachul Procopovici râde de ei“, zâmbi Antioh, — zice că“ plăcintarii când ajung boeri, sunt mai mândri decât voevozii“.

—„Da, da, nu poate să-l sufere pe graful Mencicov pentru fudulia lui“.

—„Eu am scris şi o satiră în contra acestor curteni lacomi şi gălăgioşi“ zise Antioh, luându-şi un aer de om vîrstnic.

—„Cum, ai fost în stare?“ se uită ea la el cu uimire plină de admiraţie.

„A, să mi-o citeşti, să mi-o citeşti,“ zise ea veselă.

—„Dar să nu ştie tătuţu, căci se face foc. El nu vrea să se supere cu ei“.

Ajunseră la casa lor de reşedinţă.

Era o clădire mare, cu un cat, cu o scară largă şi cu o grădină în spatele ei.

Urcară repede treptele mari de piatră, şi apropiindu-se de camerile lor, auziră un glas duios cântând un cântec vechiu.

—„Ah, doica noastră“, zise Maria Cantemir, „s'o ascultăm. Nici-odată n'a cântat aşa de frumos.

Aşa îi se face dor de ţară, şi cântă cu foc“.

Fratele şi sora fură pătrunşi ca de o neînţeleasă vrajă, şi în volbura înfrigurată a noiei lumi ce se ridica în jurul lor, — cântul bătrânei Moldovence răsuna ca un tainic glas de pe un tărâm îndepărtat şi drag..

Sergiu-Victor Cujbă.

Moldova şi Basarabia

1807—1817.

BOERII, TREPTELE BOEREŞTI ŞI SLUJBELE INDEPLINITE.

(urmare din Nr. 6, pag. 339).

399. *Negruţ Dinul*: la 1810, este Vel Clucer.
400. *Negură Vasile*: la 1810, este Vel Sulger.
401. *Nemişescu Ioan*: la 1817, este dvorean [din Medelnicer].
402. *Nichifor*: la 1810, este Vel Jignicer.
403. *Niciu Dumitrachi*: la 1810, este Vel Clucer.
404. *Niculescu Iordachi*: la 1810, este Vel Medelnicer.
405. *Niculescu Ioniţă*: la 1810, este Vel Stolnic.
406. *Oatul Iftimi*: la 1810, este Vtori Calaraş.
407. *Ochincă Petru*: la 1810, ca dvorean, este Maior.
408. *Onofrei Vasile*: la 1810, ca Vel Sărdar, este diac de Visterie.
409. *Paladi Constantin*: la 1810, ca Vornic de Ţara de jos, conduce Logofeţia Ţării de sus, fiind şi membru în Divanul Judecătoresc; la 1817, este dvorean.
410. *Paladi Iacovachi*: la 1817, este dvorean.
411. *Paladi Ioniţă*: la 1810, este Vel Comis; la 1817, dvorean.
412. *Palilogul Costachi*: la 1810, este Vel Medelnicer.
413. *Panaite Alexandru*: la 1817, este dvorean [din Comis].
414. *Panaite Constantin*: la 1810, este Vel Medelnicer.
415. *Panaite Enache*: la 1817, este dvornic [din Medelnicer].
416. *Pană Ioan*: grec; la 1810, este Vel Clucer.
417. *Papafil Anastastă*: la 1810, este Vel Pitar.
418. *Pascal Neculai*: la 1810, este Vel Medelnicer.
419. *Păun Ianachi* [Enachi]: la 1810, ca Vel Paharnic, este Sameş al Sărdăriei de Orheiu [+ Lăpuşna]; la 1817, este dvorean.
420. *Păun Neculai*: la 1817, este dvorean.

421. *Păun Vasile :* la 1817, este dvorean.
422. *Perestieri Fotachi:* la 1817, este dvorean, Sameş al Isprăvniciei de Codru.
423. *Peristeri Iancu:* la 1810, este Vel Stolnic.
424. *Pisoski Vasile:* la 1810, este Vel Sulger.
425. *Plincopul Toma:* la 1817, este dvorean.
426. *Poamăacră Toader:* la 1810, este Vel Şatrar.
427. *Popa Iordachi:* la 1810, este Vel Pitar.
428. *Popov Constantin:* la 1810, este Vel Medelnicer.
429. *Portasi Gheorghe:* la 1807, este Vel Şatrar, nou boerit.
430. *Potlog Vasile:* la 1810, este Vel Stolnic.
431. *Prăjescu Ioniţă*: la 1810, este Vel Sărdar.
432. *Proca Gheorghe :* la 1817, este dvorean [din Pitar].
433. *Pruncul Alecu*: la 1817, este dvorean.
434. *Pruncu Enachi* [Ioan]: la 1810, este Vel Căminar; la 1817, ca dvorean, este Nadvornîi Sovietnik.
435. *Racliş Vasile:* la 1810, ca Vel Medelnicer, este diac de Visterie.
436. *Racoviţă Costachi*: la 1808, 1810, este Vel Spatar; la 1808, este membru în Al doilea Departament, la 1810, membru în Departamentul Trebilor Criminale.
437. *Racoviţă Iancu*: grec; la 1808, 1810, ca Vel Armaş, este membru în Departamentul Pricinilor Străine.
438. *Racoviţă Mihalachi*: la 1807, este Spatar, mai înainte fiind Vel Căminar.
439. *Radovici Gavril*: la 1810, este Vel Sulger.
440. *Radovici Manolachi*: la 1807, este Vel Sulger, mai înainte fiind Vel Şatrar.
441. *Radu Manolachi*: la 1810, este Vel Sărdar, mai înainte fiind Vel Medelnicer.
442. *Radu Panaite*: la 1810, este Vel Sulger.
443. *Rafail Armago* : grec; la 1810, este Vel Ban.
444. *Rale Zamfirachi*: la 1817, ca dvorean. este Kolejskii Asesor.
445. *Ralet Dimitrie*: la 1808, 1810, este Vornic de Ţara de sus; la 1808, membru în Departamentul Pricinilor Străine, la 1810, membru în Departamentul Trebilor Criminale.

446. *Razul Grigore:* la 1810, ca Spătar, este membru în Al doilea Departament.

447. *Râşcanu Dimitrie*: la 1817, ca dvorean este Nadvornîi Sovietnik.

448. *Râşcanu Gheorghe* [Iordache]: la 1810, este Vel Căminar; la 1817, dvorean.

449. *Râşcanu Grigoraş*: la 1810, este Ban.

450. *Râşcanu Matei*: la 1810, este Vel Stolnic; 1817, dvorean [din Spătar].

451. *Râşcanu Ştefan*: la 1817, este dvorean [din Comis].

452. *Râşcov Neculai*: la 1817, este dvorean [din Vtori Comis].

453. *Român Gheorghe*: la 1810, este Vel Pitar.

454. *Rosăt Constantin* [Costache]: la 1809, 1810, este Vel Căminar; la 1 Decembrie 1809, conduce Starostia de Putna.

455. *Rosăt Dracachi*: la 1808, 1810, este Vel Căminar; la la 1809, conduce Sărdăria de Orheiu [+ Lăpuşna].

456. *Rosăt Ioniţă*: la 1810, este Ban.

457. *Rosăt Lupul*: la 1817, este dvornic [din Medelnicer].

458. *Rosăt Petrachi*: fiul Banului Iordache Rosăt, la 1810, nu este încă boerit.

459. *Rosăt Răducanu*: la 1810, este Ban.

460. *Rosăt Vasile*: la 1808, ca Spatar, conduce Sărdăria de Orheiu; la 1810, este Vel Medelnicer, la 1817, dvorean.

461. *Roset Ioniţă*: la 1810, este Spatar.

462. *Roset Iordachi*: la 1808, 1810, este Spatar; la 1808, conduce Isprăvnicia de Soroca, la 1810, Vornicia de Obştie.

463. *Roset Iordachi*: la 1810, ca Visternic, conduce Visteria, fiind şi membru în Divanul Intâi.

464. *Roset Răducanu*: la 1810, este Hatman.

465. *Roset Vasile*: la 1810, ca Vornic de Obştie, conduce Vornicia de Obştie, fiind şi membru în Divanul Judecătoresc.

466. *Rusul Constantin*: la 1817, este dvorean.

467. *Rusul Constantin*: la 1817, este dvorean [din Medelnicer].

468. *Rusu Dinu:* la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Asesor.

469. *Rusu Enachi:* la 1817, este dvorean.

470. *Rusu Grigore:* la 1817, este dvorean.

471. *Rusu Iancu:* la 1817, este dvorean.

472. *Rusu Iordachi:* la 1817, este dvorean.

473. *Sacară Dumitru:* la 1807, este Vel Clucer, mai înainte fiind Vel Şatrar; la 1810, este Sameşul Isprăvniciei de Bacău.

474. *Salla Iordachi:* la 15 August 1809, conduce Isprăvnicia de Bender [+ Căuşani (Bugeac), Ackerman şi Kilia]; la 1817, dvorean (din Treti Visternic) conduce Isprăvnicia de Codru.

475. *Saul Dimitrie:* la 1808, 1810, ca Postelnic, este membru în Departamentul Pricinilor Străine.

476. *Savastos Toderachi:* la 1810, este Vel Sulger.

477. *Sălceanu Dumitrachi:* la 1810, este Vel Jignicer.

478. *Sărghie Iordache:* la 1810, este Vel Şătrar.

479. *Scărlat Grigori:* la 1810, este Vel Şătrar.

480. *Scântei Vasile:* la 1810, ca Vel Sulger, este diac de Divan.

481. *Scorţescu Anastasie:* la 1810, ca Vel Sărdar, este diac de Visterie.

482. *Scorţăscu Grigori:* la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Reghistrator.

483. *Simgiorgiu Toader:* la 1810, este Polcovnic agiesc.

484. *Simion:* la 1808, ca Jignicer conduce Isprăvnicia Bender [+ Câuşani (Bugeac), Ackerman şi Kilia].

485. *Sişman Lefter:* la 1810, este Vel Şatrar.

486. *Soroceanu Gheorghe:* la 1810, este Vel Pitar.

487. *Soroceanu Vasile:* la 1817, este dvorean [din Pitar].

488. *Şpiţerul Gheorghe:* grec; la 1810, este Vel Jignicer.

489. *Stamatachi:* la 1810, este Căpitan de Lefegii.

490. *Stamati Constantin:* la 1817, ca dvorean, este Titularnii Sovietnik.

491. *Stamati Iftimi:* la 1810, este Vel Sulger.

492. *Stamati Ion:* la 1810, ca Vel Pitar, este Talmaciu.

493. *Stamati Simion:* la 1810, este Vel Şatrar.

494. *Stamati Toma:* la 1810, este Vel Paharnic; la 1 Aprilie 1810, conduce Pârcălăbia de Covurlui [Galaţi].

495. *Stamati Vasile:* la 1807, este Vel Stolnic, mai înainte fiind Vel Şatrar.

496. *Stamatin Alexandru:* la 1810, este Vel Sulger.

497. *Stamatin Toma:* la 1810, este Vel Sulger.

498. *Stamo Apostol:* la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Sovietnik.

499. *Stan Iordachi:* la 1810, este Polcovnic agiesc.

500. *Stavăr Iancu:* la 1810, este Vel Sulger.

501. *Stavăr Iordachi:* la 1810, ca Vel Medelnicer, este diac de Visterie.

502. *Stavăr Tuduri:* la 1807, este Vel Sulger, mai înainte fiind Vel Şatrar.

503. *Steri:* grec; la 1810, este Vel Şatrar.

504. *Stihi Neculai:* la 1810, este Vel Pitar.

505. *Stârce Ştefan:* la 1810, este Vel Şatrar.

506. *Străjescu Pascal:* la 1810, este Vel Şatrar.

507. *Strătulat Niculai:* la 1807, 1810, este Hatman, mai înainte fiind Spatar; la 1810, este membru în Al doilea Departament, mai înainte conducând Pârcălăbia de Hotin.

508. *Sturdza Constantin:* la 1807, 1810 este Spătar, mai înainte fiind Vel Comis; la 1 Aprilie 1810, conduce Isprăvnicia de Soroca.

509. *Sturdza Costache:* la 1818, ca Vel Comis, conduce Isprăvnicia de Iaşi.

510. *Sturdza Dimitrie:* la 1808, 1810, ca Vornic de Ţara de jos, conduce această Vornicie, fiind şi membru în Divanul Judecătoresc.

511. *Sturdza Grigoraş* [Grigore]: la 1808, 1810, este Visternic; la 1808, conduce Logofeţia Ţării de sus, fiind şi membru în Divanul Judecătoresc.

512. *Sturdza Ioniţă* [Ioan]: la 1810, este Spătar; la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Sovietnik.

513. *Sturdza Ioniţă:* la 1810, este Vel Căminar.

514. *Sturdza Iordache:* la 1810, este Spătar.

515. *Sturdza Manolachi:* la 1810, este Vel Stolnic.

516. *Sturdza Petrachi:* fiul Spătarului Dumitraşcu Sturdza, la 1810, nu este încă boerit; la 1 Aprilie 1810, conduce Isprăvnicia de Tecuci.

517. *Sturdza Sandu* [Săndulache]: la 1810, ca Hatman, este membru în Divanul Intăi.

518. *Sturdza Sandu:* la 1810, este Vel Medelnicer.

519. *Sturdza Ştefanache:* la 1808, ca Sărdar, conduce Sărdăria de Orheiu.

520. *Sinescu Iordache:* la 1810, este Vel Sulger.

521. *Şărban*: la 1810, este Vel Stolnic.

522. *Şărban*: la 1810, este Vel Jignicer.

523. *Şeinevici Constantin*: la 1817, ca dvorean, este Maior.

524. *Ştefan ot Galaţi*: la 1810, este Vel Pitar.

525. *Tăutu Ion*: la 1810, ca Vel Paharnic, este diac de Divan

526. *Teodor Iordachi* [Gheorghe]: la 1809, este Sulger, la 1810, Vel Şatrar; la 1 Martie 1809, conduce Isprăvnicia de Tomarova; la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Secretar, conduce Isprăvnicia de Greceni.

527. *Teodorache*: la 1810, este Căpitan de Darabani.

528. *Teodosie* [Teodosâe]: la 1810, este Vel Pitar; la 1817, dvorean.

529. *Teodosiu Grigori*: la 1810, este Vel Sulger.

530. *Teodosiu Săndulachi* [Sandu]: la 1810, este Vel Medelnicer; 1817, ca dvorean, este Kolejskii Asesor.

531 *Tiriachiu* [Teriachioglu] *Constantin*: la 1808, 1810, este Vel Jignicer; la 1808, conduce Isprăvnicia de Greceni; la 1 Aprilie 1810, conduce Isprăvnicia de Tecuci.

532. *Toader*: la 1810, este Vel Sulger.

533. *Tomuleţ Iordachi*: la 1817, este dvorean.

534 *Trohin Neculai*: la 1817, este dvorean.

535. *Tuduri Manolachi*: la 1810, este Vel Clucer.

536. *Tuduri Pascal*: la 1817, este dvorean [din Sulger].

537. *Tufescu Toader*: la 1810, este Vel Şatrar.

538. *Tuzachi*: la 1810, este Vel Sulger.

539. *Ţărnă Vasile*: la 1810, estel Vel Jignicer; la 1817, dvorean.

540. *Ţintilă Ioan*: la 1810, este Treti Visternic.

541. *Ţintilă Iordachi*: la 1810. este Vel Postelnic.

542. *Ţintilă Macovei*: la 1810, este Vel Sulger.

543. *Ureche Constantin*: la 1810, este Vel Sulger.

544. *Ursachi Tudurachi*: la 1810, este Polcovnic agiesc.

545. *Ursoaianu Costăndin*: la 1810, ca Vel Sărdar, este diac de Divan.

546. *Ursoianu Ioniţă*: la 1810, este Treti Logofăt.

547. *Ursu Grigori*: la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Reghistrator.

548. *Vartolomeiu Iordachi* [Gheorghe]: la 1810, este Vel Şatrar; la 1817, ca dvorean, este Kolejskii Asesor.

549. *Vasăliu Iancu* [Ioan]: la 1810, este Sameşul Pârcălăbiei de Hotin; la 1818, dvorean, conduce Isprăvnicia de Hotin.

550. *Vasilachi*: la 1808, conduce Isprăvnicia de Bender [+ Căuşani (Bugeac, Ackerman şi Kilia], la 1810, este Vel Sărdar; la 1917, dvorean.

551. *Vasile*: la 1810, este Căpitan de Darabani.

552. *Vasiliu Costandin*: la 1810, este Vel Medelnicer.

553. *Vasiliu Coste*: la 1810, este Vel Jignicer.

554. *Vârgolici Constantin*: la 1810, este Vel Sardar.

555. *Vârgolici Ilie*: la 1810, este Vel Pitar.

556. *Vârnav Constantin*: la 1810, este Vel Sulger.

557. *Vârnav Gheorghe*: la 1810, este Vel Paharnic.

558. *Vârnav Ilie*: la 1817, este dvorean.

559. *Vârnav Ioan*: la 1808, 1810, este Ban; la 1808, conduce Isprăvnicia de Hotin, la 1810, Vornicia de Botoşani,

560. *Vârnav Iordachi*: la 1810, este Treti Postelnic.

561. *Vârnav Manolachi*: la 1810, este Vel Stolnic; la 1817 dvorean.

562. *Vârnav Toader*: la 1810, este Vel Stolnic.

563. *Vârnav Petrachi*: la 1810, este Vel Căminar.

564. *Veisa Constantin*: la 1810, ca Vel Medelnicer, este diac de Visterie.

565. *Veisa Vasile*: la 1807, este diac de Visterie ca Vel Sulger, mai înainte fiind Vel Şatrar.

566. *Vinier Alexandru*: la 1810, este Vel Sărdar.

567. *Volcinski Sava*: la 1810, este Vel Şatrar.

568. *Zoloti Andoni* [Anton]: la 1808, 1810, este Vel Căminar; la 1808, membru în Al doilea Departament.

569. *Zoloti Matei*: la 1817, este dvorean.

570. *Zugrav Efstratie*: la 1810, este Vel Medelnicer.

In numărul viitor, vom trage cuvenitele încheieri din toată această sistematizare de material documentar tipărit în No. 4—5, 6 şi cel de faţă.

Const. Teodorescu.

Ziua ploioasă *)

de Rabindranath Tagore

Nouri nărăvaşi se văluresc în pripă peste ţarţamurile negre ale pădurei.

O, copile, nu eşi afară!

Şirul palmierilor de pe malul apei îşi clatină cu înverşunare vârfurile împotriva cerului posomorît; corbii, cu pliscurile lor mârşave, stau tăcuţi pe crengile tamarinilor, iar ţărmul de răsărit al râului năluceşte într'un luciu întunecos.

Vaca noastră mugeşte prelung, legată de presura gardului.

O, copile, îngăduie aici până o voi duce în staul.

Pe imaşul potopit se înbulzesc oameni zoriţi, ca să prindă peştii aduşi de revărsarea râurilor; apa ploaei curge dealungul şănţulelelor, pe hudicioarele strâmbe ale satului, asemeni unui copil sburdalnic care o sbugheşte, şuguind, de lângă mama lui.

Ascultă, cineva cheamă pe luntraş la trecătoare.

O, copile, lumina zilei e mohorîtă şi luntrile au contenit lucrul.

Se pare că cerul călătoreşte în goană pe ploaea care cade duruind sălbatec; apa râului sgomoteşte înfuriată; femeile venite la Gange s'au întors de cu vreme acasă, cu urcioarele pline.

Trebuesc pregătite luminile de noapte.

O, copile, nu eşi afară!

Ulicioara ce duce spre maidan e pustie, poteca ce merge spre râu e alunecoasă, iar vântul geme greu şi se sbate în trunzarul bambuşilor, ca o fiară prinsă în capcană.

Traducere de **Al. Terziman**

---

[1]) Din volumul „Luna în creştere" pus în româneşte de Al. Terziman.

Portrete din Basarabia.

SORA SAŞA.

E de patruzeci de ani. Prostuţă şi bună cum a fost, aşa a şi rămas. Voinică şi sănătoasă şi modestă în cerinţi, îşi trăeşte zilele în rînd, fără nici o supărare. Dacă uneori, au loc mici incidente, acestea nu sunt de inimă rea, dar de belşugul bunătăţii. Nu poartă ură nimănui, doar cîte puţină nemulţumire prietenelor, ce uneori se prea întrec în glumă pe socoteala ei. Că iubeşte mult pe oameni şi le poartă oarecare recunoştinţă de sînge, nu, dar iubeşte în schimb cu pasiune porcii şi mai puţin gîştele, care uneori o supără cu şaga lor. Tot lucrul ei, îi în îngrijirea porcilor, iarna să le dea apă şi vara să le aducă cu sacu buruiană dela vie. N'are frică de nimeni decît numai de procuror, pe care-l vede în fiecare strein întrat în mănăstire. Atunci ea aleargă numai decât la dînsu, să se plîngă că stariţa o obijdueşte şi nu-i dă să mănînce deajuns, că cutare soră a ocărît-o şi multe altele, rugîndu-l să-i facă dreptate. Dacă streinul procuror n'o cunoaşte, atunci numai alţii îl scot din încurcătură, spunîndu-i cu cine are de a face.

Ii simplă la toate sora Saşa, simplă şi bună şi dreaptă. Ii cea din urmă în mănăstire, dar locul cel dintâi, în raiul altei lumi, credinţa îi pregăteşte. Trăeşte de azi pe mîine, cînd mai prost, cînd mai rău. Desculţă, murdară şi îmbrăcată în zdrenţe, streină de bucurie şi fericire, împreetenită numai cu frigul, durerea şi batjocura, aşteaptă s'o cheme la ceruri sus, Maica Domnului şi cu Isus.

UNCHIUL TOFAN.

De statură înaltă şi puţin aplecată, gîtul lung, capul nici mare, nici mic, ochii mici-căprii cu o privire şireată, nasul ascuţit şi lung, buzele subţiri, gura mică şi rotundă, musteaţa roşie

şi rară, iar barba tunsă. Cu mîinele întotdeauna lăsate în jos îţi face impresia că-i gata să se aplece.

Fire blîndă şi veselă. Mereu e gata să-ţi spună ceva ori să glumească pe socoteala cuiva. Cam batjocoritor, dar bun şi îngăduitor. Meşter la toate. Cîrpeşte papucii şi ciubotele la toţi feciorii şi nepoţii lui. Cel mai mare fecior, Gherasim şi cel mai mic, Axinte, l'au moştenit în toate. Cel mai mare i-a luat figura, iar cel mai mic năravul.

Casa lui moşu Tofan de deasupra pivniţei, îi clubul neamurilor sale, în timpul ernei. In toată seara casa-i plină: Gherasim Ilarion, Grigori şi alţii, iar în mijlocul lor cu o ruptură de papuc în mînă ori cioplind cu barda vre-un băţ, — îi cercetează, rîde, le spune şi-i învaţă moşu Tofan.

Ii vesel şi plăcut în casă la dânsul şi multe necazuri şi dureri le îndulceşte bătrîneţea lui şăgalnică şi ştiutoare.

M. Bîrcă

DIMINEAŢA.

(Din Puşchin).

E rumenă zarea,
Iar ceru-i aprins;
In sat, pe 'ndelete
Lumina s'a stins.

Cu rouă stropite
Stau florile 'n luncă;
Pe deal risipite
Merg vite la muncă.

Când ceaţa se pierde,
Sub cerul senin,
Vezi cârduri de gâşte
Agale cum vin.

R. Trinchin.

CRONICA

RECENZII

Enquêtes linguistiques du Laboratoire de Phonetique Expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest I. Bessarabie, de D. Şandru [1]) Literatura ştiinţifică românească asupra Basarabiei e foarte săracă în studii de etnografie şi dialectologie.

Nici literatura ştiinţifică rusească asupra Basarabiei nu e mai bogată în studii de asemenea natură.

Dacă prin diferitele monografii, istorii, însemnări de călătorie, asupra Basarabiei s'au tratat succint şi probleme de etnografie, domeniul cercetărilor dialectologice e complectamente neexploatat până astăzi.

Deaceea înregistrăm cu atenţia cuvenită studiul d-lui D. Şandru asupra graiului a două sate din regiunea codrului: Nisporeni jud. Lăpuşna şi Cornova jud. Orhei. Studiul de faţă e rezultatul unei anchete linguistice făcută în satele arătate mai sus, în iarna anului 1931.

Textele de vorbire, înregistrate cu ajutorul fonografului şi numai mai târziu transcrise fonetic, prezintă garanţia unei redări exacte a graiului din aceste două sate.

Fonetismul formelor *îmbetsat* şi *dispidetsi* (îngheţat şi dischideţi), datorite după d-l Şandru „a une fausse regresion" e freqvent în vorbirea celor tineri, trecuţi prin şcoala românească, care evită labialele palatalizate şi în general sunetele *ghi, ghe, chi, che* (neştiind să facă deosebire între unele şi altele), crezând că aşa-i mai aproape de limba literară. La fel se explică şi prezenţa formei *frîmbie* alături de *frânghie*. Mulţi dintre aceştia spun *rapiu* în loc de *rachiu*.

Neaşteptate sânt înregistrările de rotacism din satul Cornova în vorbirea bătrânului D. Socol: *înrainte, mînră*. Dacă textele n'ar fi înregistrate la fonograf, ne-ar veni să credem că, poate, a fost o iluzie acustică a anchetatorului când a înregistrat textele. Interesant ar fi fost de urmărit dacă mai apare rotacismul în vorbirea copiilor bătrânului şi altor săteni.

Forma curentă în graiul din regiunea Codrului este *Sî—Medriu* şi nu *Sîn—Medru*. Cred că *Sîn—Medru* e o particularitate numai în vorbirea subiectului dela care s'a înregistrat textele şi nicidecum a satului întreg.

Alături de forma *bătsă* (bădiţă) provenită prin suprimarea unei silabe din cuvânt, în satul Cornova, mai circulă şi forma *băiţă* cu fonemul *d* suprimat.

Pentru *să ştie* şi *să fie* se întrebuinţeze în satele anchetate foarte rar şi formele: *să ştibă*, să *să şibă* şi *să fibă*.

Dacă în satele cercetate acest fenomen linguistic apare numai accidental, în satul Zguriţa din jud Soroca şi împrejurimi, întrebuinţarea e curentă în vorbirea tuturor. Interesant ar fi de făcut o anchetă în aceste părţi.

Textele dialectale cuprind: cântece, poveşti, snoave, superstiţii, jocuri de copii, un colind, un pluguşor, îmbogăţind prin aceasta literatura folklorică aşa de săracă a Basarabiei.

Nădăjduim că monografia dialectală a graiului din regiunea Codrului Orheiului ce o pregăteşte d-l Şandru drept teză de doctorat la Universitatea din Bucureşti va duce la o cunoaştere şi mai adâncă a graiului moldovenesc din aceste părţi.

P. Ştefănucă

Îngrijirea seminţelor înainte de semănat, — este un mic studiu datorit d lor Gr. Vrable şi V. Bogovschi,

Lucrarea a apărut mai întâi în buletinul Muzeului Naţional de istorie naţională din localitate. Autorii îşi împart constatările în jurul problemei îngrijirei seminţelor înainte de semănat în trei subîmpărţiri: perioada de viaţă embrionară a plantelor, perioada de viaţă latentă a plantei şi perioada eşirei din starea latentă.

Cărticica respectivă este rezultatul unor experienţe sumare pentru lămurirea factorilor şi influenţa lor asupra capacităţii de producţiune cât şi asupra unor calităţi a seminţelor.

După cum însuşi autorii indică e vorba de nişte experienţe cu caracter de încercare.

Totuşi, aşa incomplecte, experienţele făcute de d-nii Vrabie şi Bogovschi, sunt destul de interesante sub raportul cunoaşterei condiţiunilor de trai ale plantei pe solul basarabean, circumstanţele în cari sămânţa îşi petrece perioada de viaţă latentă, precum şi condiţiunile de mediu în care se face germinaţia.

Pentru provincia noastră care suferă în mod periodic de pe urma factorilor meteorologici ce duc foarte adesea la pieirea totală a semănăturilor, contribuţia ştiinţifică a cercetătorilor nostri este cât se poate de binevenită.

Din poeziile lui Li Po — Poetul Al. Stamadiad — autorul volumului de poeme originale „Din trîmbiţe de aur" şi-a adunat într'o broşură tipărită la Socec, cele mai multe din poeziile traduse de d-sa din poetul chinez Li Po (702 — 768) şi publicate prin revistele din capitală.

Sunt în total 35 bucăţi scurte, traduse exact şi armonios, în proză.

Obicinuiţi cu abundenţa polistrofică a poeziei europene, minusculele poezii chineze, compuse adesea din câte o singură strofă, sau cel mult două, ne impresionează în chip deosebit. Poemele tratează despre prietenie, natură, iubirea şi vinul.

Alături de Po Chu i, Li T'ai Po este unul din cei mai mari poeţi ai Chinei. In vreme însă ca primul este în poezia sa exponentul politic al poporului său, Li Po exprimă într'o formă graţioasă şi muzicală laturea sentimentală a vieţei chinezului.

Iată câte-va din poeziile traduse de d. Stamatiad şi reunite în volumasul intitulat: „Din poeziile lui Li Po":

INTR'O NOAPTE DE PRIMĂVARĂ ASCULTÂND UN FLAUT.

Din ce casă ascunsă in umbră sboară notele acestui flaut de jad? Ele se 'mprăştie in vântul primăverei şi umplu oraşul.

Din atâtea cântece pe care le-aud în această noapte, am recunoscut cântecul Ramura de salcie tăiată.

Cine oare auzindu-l, nu s'ar gândi cu nostalgie la ţinutul natal?

PESCARUL

Zăpada sa topit şi iată că prunii au înflorit.

Frunzele de salcie parcă sunt de aur şi locul parcă e de argint.

E clipa când fluturii pudraţi îşi apleacă, pe inima florilor, capetele catifelate.

Pescarul, din barca sa nemişcată aruncă plasa care sparge oglinda lacului.

Se gândeşte la aceea care-a rămas acasă, ca rândunica în cuibul ei, la aceea pe care o va revedea în curând şi-i va duce de mâncare, precum rândunelul îi duce rândunicei.

UNUI PRIETEN.

In clipa în care se depărta de ţărm corabia care mă ducea, am auzit un cântec de-o melancolie sfâşietoare.

Marea era adâncă de-o mie de picioare, dar sentimentul de prietenie care te-a 'ndemnat să cânţi pentru mine, era şi mai adânc.

PLIMBAREA TRISTĂ.

Lacul Nan-hu leagănă luna de toamnă care se oglindeşte în apele-i

verzi. Sgomotul lopeţilor mele au întrerupt imnul de iubire pe care nuferii il cântă lunei.

Poezia milităriei şi a crăciunului de pe valea Argeşului. — Tocmai din Piteşti ne vine la redacţie o cărticică de 64 pagini tipărită cu destulă îngrijire, cu titlul de mai sus.

Autorul, d. Al. Nanu, a realizat, cu mijloacele modeste cari i-au stat la dispoziţie, un destul de reuşit studiu estetic de folklor inedit. Deşi lucrarea d-lui Nanu vrea să fie în primul rând un comentariu al frumuseţii poeziei ţinutului Argeş, autorul a încadrat totuşi inspiraţia regională în mijlocul folklorului demn de relevat din intreaga ţară.

In introducere ca şi în postfaţă autorul dă o serie de indicaţiuni lămuritoare asupra caracteristicei poeziei populare din valea Argeşului, înlesnind cetitorului urmărirea şi înţelegerea diversilor stiluri de colinde, cântece, etc.

Aruncând câte-va săgeţi în lagărul... literaturii moderne, d. Nanu relevă superioritatea literaturei populare faţă de cea cultă.

Şi are, credem, dreptate, dacă nu din punct de vedere cantitativ, cel puţin in ceiace priveşte calitatea. Şi aci ne apropiem de teza d-lui Ibrăileanu. Gândindu-ne la „Mioriţa", de pildă, găsim oare în toată poezia cultă a ţării noastre o lucrare care să egaleze pe poetul popular anonim ?

Studiul d-lui Al. Nanu, cu bogatele lui citate, de o frumuseţe excepţională, din tezaurul nostru folkloristic, e sortit să ne reamintească odată mai mult disproporţia bizară dintre literatura noastră cultă şi cea populari, în favoarea celei din urmă.

Al. Terziman

ISEMNĂRI

Cerna. — S'au împlinit 20 de ani dela moartea lui Cerna.

Deşi a scris puţin, ca şi Eminescu, poezia lui conţine idei de filozofie şi crâmpee din viaţa universală, care il ridică la cele mai înalte trepte de gândire poetică.

Dau mai jos câteva strofe din poezia „In peşteră":

De pe tavane'ntunecate
Tăcute lacrămi cad mereu,
Şi parcă tot sporesc din greu,
Din mari izvoare depărtate.

Şuviţe tainice de apă
Spre peşteri drum de ani străbat
Intr'una se preling şi sapă
Tavanul şubred şi'nnoptat.

Dar după ani de picurare
S'au închegat coloane pline:
Eterna bolţii lăcrămare,
In loc s'o surpe, — o susţine.

Tot astfel, lacrămi nesecate
In suflete ne-au picurat,
Şi de furtuni nenumărate
Vieaţa noastră-a tremurat..

Câtă sonoritate prezintă versul lui şi câtă gândire neîntrecută sălăsluieşte în lira acestui poet.

Cerna a fost şi un mare patriot, iată cum era pătruns de durere. pentru Moldova noastră de peste Prut, când a fost răpită din trupul Moldovei lui Ştefan cel Mare:

(După un veac)
strofa II.

Dintre surori şi druşte tinerele,
Pe cea mai mândră fată a horei mele
Cu braţ păgân ai deslipit-o tu...
S'ai pus în groapă trupu-i de zăpadă,
Şi pe sicriu — un biciu de plumb ş'o spadă...
Dar ea nu-i moartă, nu!

Mai departe dăm ultima strofă a poeziei şi constatăm că şi Cerna a fost un profet:

In ziua'nfricosată-a răzbunării,
Auzi-ne, tu, Doamne-al îndurării,
Incinge braţul nostru'ndoliat!
Revarsă'n el mânia ta cerească!
Fă dintre noi, o, Doamne să pornească
O piatră pentru noul Goliat..

Şi 'ntr'adevăr s'a şi realizat, aşa cum se ştie, în anul 1918, odată cu sfârşitul răsboiului mondial.

Alfred Tibereanu

REVISTE

Graiul românesc în Basarabia. — In revista *Ţara Bârsei*, care apare la Braşov sub conducerea profesorului At. Banciu, în numărul 3 pe Mai — Iunie anul V (1933), d-nii Sever Pop şi Emil Petrovici semnează un foarte interesant articol: *o hartă a graiului*. D. Sever Pop, care lucrează la atlasul Linguistic al României, a făcut o anchetă linguistică în provinciile alipite, între care şi Basarabia.

Obiectul acestei anchete a fost: *cum numesc locuitorii satului mâna dela încheietura ei la vârful degetelor*. D-sa are răspunsuri din următoarele sate din Basarabia: Colincăuţi, Tărăsăuţi, Larga, Clocuşna, jud. Hotin; Hâjdieni, Sângerei, Corneşti jud. Bălţi; Năduşita, Plop, Cosăuţi, Cuhureştii de sus jud. Soroca; Cuizovca, Peresecina, Leuşeni jud. Orhei; Ialoveni, Vorniceni jud. Lăpuşna; Chiţcani, Coş.ol a, Gura Galbenă, Valea Perjii, Sadaclia, Frumuşica-Veche jud. Tighina; Cociulia, Goteşti, Cahul, Aluatu jud. Cahul; Gura-Roşie, Satu-Nou şi Taşlâc jud. Cetatea-Albă; şi Borisovca, Ceamaşir, Babele - G-l. Averescu şi Giurgiuleşti jud. Ismail.

Basarabia necunoscută. — Arătam cu alt prilej. cum faptele din provincia noastră sunt puţin cunoscute celor din vechiul Regat. Un articol publicat de d. C D. Fortunescu în revista „Arhivele Olteniei" an XII (1933) No. 65—66, intitulat: *Reviste de provincie*, ne prilejueşte aceeaşi constatare tristă. Ocupându-se de revistele din provincie, D-sa arată că revistele provinciale nu se bucură de ospitalitatea şi bunăvoinţa cuvenită în presa din Capitală. Şi citează o serie de reviste de seamă din Cluj, Iaşi, Cernăuţi şi Craiova. Insă nu pomeneşte numele nici unei publicaţii basarabene, cu toate că aici apar de atâta timp. *Revista societăţii istorico-arheologice biericeşti*, *„Arhivele Basarabiei"*, *„Viaţa Basarabiei"* şi a apărut până nu de mult *„Şcoala Basarabiei"*, ca să nu pomenim decât pe cele mari Este neştiinţă sau rea voinţă?

Scrieri privitoare la Basarabia. — In *Revista ştiinţifică „V. Adamachi"* vol. XIX (1933) Nr. 1 d Mihai Băcescu în articolul *Vipera Berus L în Moldova şi Basarabia* arată că viperile de specia berus sunt f. răspândite în Basarabia, mai ales în pădurile din jud Chişinău şi Orhei. Multe exemplare din această specie de vipere se păstrează în Muzeul din Chişinău.

In aceeaş publicaţie şi chiar în acelaş număr (pp. 33—34) d. V Arventiev, în articolul *„Asupra" câtorva păsări din Delta Dunării"*. Arată că, cu prilejul unei excursii făcută în toamna trecută prin câteva bălţi ale Deltei Dunării din sudul Basarabiei (jud. Ismail) a observat şi împuşcat câteva specii de păsări, cari dovedesc că fauna ornitologică a acestei regiuni oferă un câmp vast atât pentru cercetări ştiinţifice cât şi pentru vânătoare, cu condiţia de a se respecta riguros epocile când păsările îşi clocesc ouăle şi-şi cresc puii.

A. D.

Tipografia Băncii Centrale Cooperative
Chişinău, str. Principele Nicolae No. 25

APEL

Repetăm apelul nostru din luna trecută şi rugăm pe abonaţi noştri, cari nici până în prezent nu s'au pus în curent cu plata, să grăbească a ne trimite sumele datorate pe anul 1932.

Abonamentul la revistă este numai de 120, deci accesibil şi pentru pungile cele mai modeste.

Toată stăruinţa noastră este de prisos şi nu vom putea ţine aprinsă pe meleagurile noastre această făclie, dacă sprijinitorii ei, abonaţii, nu-şi vor face datoria de a-şi achita abonamentele.

Cu începere din luna următoare se va înceta trimiterea revistei celor ce nu-şi vor fi achitat abonamentul pe anul trecut, afară de acei ce ne vor scrie să li se continue a trimite revistei şi vor arăta termenul înăuntrul căruia îşi vor achita abonamentele.

Credem că aceasta este ultima rugăminte ce-o facem şi nu va mai fi nevoe să revenim.

Cu toată stima

AD-ŢIA REVISTEI

Rugăm stăruitor pe prietenii şi abonaţii revistei să o dea spre cetire tuturor doritorilor, îndemnându-i să se aboneze.

La prima cerere, se va trimite oricui numerele apărute.

Rugăm adresa să fie dată exact, arătând şi oficiul poştal.

Administraţia revistei „V. B."

Abonamentul: 120 lei pe an; pentru autorităţi lei 500.

Preţul 15 lei